

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління
Кафедра бізнес-економіки та підприємництва

Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Освітньо-професійна програма «Підприємництво»
Денна форма навчання

**КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
ІЛЬЧУКА ЄВГЕНА ДМИТРОВИЧА**
на тему: «ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ
ТЕПЛИЧНОГО ГОСПОДАРСТВА»

*Робота виконана з дотриманням основних принципів та фундаментальних
цінностей академічної доброчесності _____ Ільчук Є.Д.*

Науковий керівник:
канд. екон. наук, доц.
_____ *Вострякова В.Ю.*

Робота допущена до захисту в ЕК «__» _____ 20__ р. протокол № __

Зав. кафедри бізнес-економіки
та підприємництва,
докт. екон. наук, проф.

Інна РЄПІНА

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ІДЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕПЛИЧНОГО КОМПЛЕКСУ	
4	
1.1 Теоретичні основи бізнес-планування	
4	
1.2 Особливості розробки і комерціалізації бізнес-ідей аграрного спрямування	9
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕПЛИЧНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ	17
2.1 Аналіз розвитку тепличного господарства на сучасному етапі	
17	
2.2 Закордонний досвід розвитку тепличного господарства	
21	
РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗУВАННЯ БІЗНЕС АКТИВНОСТІ В ТЕПЛИЧНОМУ ГОСПОДАРСТВІ	
25	
3.1 Застосування інноваційних технологій в тепличному господарстві	
25	
3.2 Розробка концептуального сценарію розвитку цільового ринку	
30	
РОЗДІЛ 4. СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ЛІДЕРСТВА В СФЕРІ ТЕПЛИЧНОГО ГОСПОДАРСТВА	35
4.1 Аналіз підприємницької діяльності у сфері тепличного господарства з вирощування полуниці	35

4.2 Формування конкурентних переваг на ринку тепличного господарства з вирощував полуниці	43
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Актуальність теми. Враховуючи постійні зміни мікроклімату, природні катаклізми та зміну якісних характеристик ґрунтів, розвиток індустрії виробництва захищених ґрунтів постає для України першочерговим завданням. Зараз у всьому світі площа теплиць становить 497,8 тис. га, що на 24% більше за останні шість років. Експерти прогнозують зростання до 750 тис. га до 2024 року, наголошуючи на актуальності вирішення питання продовольчої безпеки при збереженні та відновленні навколишнього середовища. Щоб подолати ці виклики, вкрай необхідно сформулювати національну методологію продовольчої безпеки, спираючись на усталені підходи ФАО. Міжнародне співтовариство наголошує на необхідності інтенсивної стратегії управління економікою, що характеризується інноваціями, широким використанням наукових досягнень та інтеграцією сучасних сільськогосподарських інновацій. Таким чином, дослідження сталого виробництва закритими тепличними господарствами залишається дуже актуальним.

Значна кількість вітчизняних науковців, таких як Севідова І.О., Лещенко Л.О., Галат Л.М., Логоша Р.В., Рудь В.П., Бойко В.О., Бойко Л.О., Сидора В.В., Чайка В.О., М.М. Ільчук, та М.Ф. Кисляченко, намагалися обґрунтувати зростання економічної продуктивності в агробізнесі. Вони розробили низку стратегій для оптимізації використання землі та робочої сили, підвищення виробництва, оптимізації організації та управління

агробізнесом, а також формування державної аграрної політики. Проте соціально-економічному розвитку підприємств тепличного господарства приділялося мало уваги.

Метою даної роботи є узагальнення теоретико-методичних засад організації підприємницької діяльності у сфері тепличного господарства.

Об'єктом дослідження є процес організації підприємницької діяльності у сфері тепличного господарства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та прикладних аспектів організації підприємницької діяльності у сфері тепличного господарства.

Основними **завданнями** кваліфікаційної магістерської роботи, які дозволяють досягти поставленої мети є:

- вивчити теоретичні основи бізнес-планування;
- визначити особливості розробки і комерціалізації бізнес-ідей аграрного спрямування;
- проаналізувати розвиток тепличного господарства на сучасному етапі;
- вивчити закордонний досвід розвитку тепличного господарства;
- розглянути застосування інноваційних технологій в тепличному господарстві;
- розробити концептуальний сценарій розвитку цільового ринку;
- проаналізувати підприємницьку діяльність у сфері тепличного господарства з вирощування полуниці;
- дослідити формування конкурентних переваг на ринку тепличного господарства з вирощування полуниці.

Методична база дослідження. У дослідженні використовуються різноманітні методи дослідження, включаючи статистичний та економічний аналіз, монографічні дослідження для виявлення найкращих практик у вирощуванні культур у захищеному ґрунті, системний підхід для визначення

напрямів розвитку в контексті продовольчої безпеки України, а також абстрактні та логічні міркування.

Структура роботи. Робота складається з вступу, 4-х розділів, висновків, списку використаної літератури та додатку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ІДЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕПЛИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

1.1 Теоретичні основи бізнес-планування

Традиційне планування в сільськогосподарських підприємствах обертається навколо річного плану соціально-економічного розвитку, який часто є основою для побудови бізнес-плану. У цьому контексті наміри підприємства придбати нове обладнання та запровадити нові виробничі ініціативи знаходять своє вираження в річному плані соціально-економічного розвитку.

Сучасні сільськогосподарські підприємства значно диверсифіковані, зазвичай розробляють бізнес-плани для конкретних, існуючих або нових галузей без необхідності створення нових юридичних осіб. Щоб проект в одній галузі завоював довіру в очах кредиторів, він повинен не лише продемонструвати потенціал для отримання прибутку та погашення кредиту, але й забезпечити стабільність загального фінансового стану підприємства, зберігаючи гарантії повернення кредиту. Це передбачає доведення того, що інші філії підприємства також прибуткові, так що будь-які збитки в одному секторі не порушують графік погашення кредиту чи виплату відсотків.

У контексті ринкової системи управління бізнес-план виступає як проактивний управлінський інструмент, який служить стартовим майданчиком для всіх планових та операційних дій підприємства. Це

документ, який визначає оптимальні терміни та найменш ризиковані стратегії для виконання бізнес-проекту.

Створюючи бізнес-план сільськогосподарського підприємства необхідно враховувати особливості сільськогосподарського виробництва. До них належать [10,с.38]:

- Сезонність і вразливість до природних факторів, таких як температура, вологість і світло.
- Виконання робіт на певних етапах росту культур, від обробітку та посіву до догляду за рослинами та збору врожаю.
- Різна тривалість робочого циклу.
- Детальне відстеження витрат не тільки за культурами чи окремими групами, але й за окремими процесами та видами робіт.
- Внутрішні ресурси і засоби відтворення виробництва (наприклад, племінна худоба).
- Виділення частини продукції для оновлення процесу (наприклад, зерно для посіву, молоко для телят).
- Потреби в обіговому капіталі змінюються протягом року, пік досягається під час посіву та літніх польових робіт.

Отже, структура бізнес-плану повинна адаптуватися до цих особливостей. Він повинен відображати специфіку підприємницького проекту та вимоги потенційних партнерів, яким він пред'являється.

Бізнес-плани в секторі первинного виробництва зазвичай обертаються навколо змін у виробничій спеціалізації, що вимагає нового обладнання та ресурсів, що потребує ретельного обґрунтування.

Навпаки, бізнес-плани щодо створення та розширення галузей переробки сільськогосподарської сировини є складними, оскільки вони тісно пов'язані з розвитком виробничого сектора, що забезпечує сировиною.

У сільськогосподарських підприємствах бізнес-плани промислового виробництва оцінюють доцільність та економічну ефективність диверсифікації, що дозволяє знизити ризики. Однак диверсифікація має сенс

лише тоді, коли підприємство володіє необхідними ресурсами для створення нових промислових підрозділів [12, с.149].

Багато сільськогосподарських підприємств часто розробляють бізнес-плани у сфері торгівлі, часто при створенні чи розширенні роздрібною мережі. Це може включати будівництво нових торгових точок або оренду та купівлю існуючих.

Загалом, бізнес-планування міцно інтегроване в економічний ландшафт агропромислового комплексу України, прийняте різними суб'єктами, включаючи великі колективні підприємства, фермерські господарства та приватних підприємців. Ринок інтелектуальних послуг, пов'язаних з бізнес-плануванням у цьому секторі, продовжує зростати.

У сфері сільськогосподарського бізнес-планування комплексний підхід враховує ряд факторів, що охоплюють біологію, технології, екологію, соціальну динаміку та економіку [12, с. 149].

Біологічні фактори. Облік біологічних аспектів виробництва має вирішальне значення. Це включає в себе розуміння вимог до видів і сортів, охорону флори і фауни, дотримання карантинних правил і використання агрокліматичного потенціалу. Розгляд біологічних циклів виробництва також має першочергове значення.

Технічні фактори. Сільськогосподарське виробництво спирається на різні технічні засоби, деякі з яких можуть мати обмежене застосування. Ці активи, як правило, швидко знецінюються через важкий характер сільськогосподарської роботи. Крім того, вартість сільськогосподарської техніки відносно висока порівняно з кінцевою продукцією.

Технологічні фактори. Сільськогосподарські технології різноманітні та залежать від природних умов, економічних умов, фінансових ресурсів, досвіду працівників та виробничого обладнання. Важливою є оцінка економічної ефективності різних варіантів технології.

Фактори навколишнього середовища. Враховуючи пряму взаємодію сільського господарства з природним середовищем, дотримання екологічних

стандартів і правил є обов'язковим. Екологічно свідомі практики підвищують репутацію підприємства, сприяють співпраці громади та, зрештою, приносять економічні вигоди.

Соціальні фактори. Запуск або розширення підприємства вимагає оцінки його впливу на соціальну структуру, місцеві настрої та культурні традиції.

Економічні фактори. Хоча прибуток залишається основним критерієм бізнес-планування, економічна ефективність сільськогосподарського виробництва відносно нижча порівняно з іншими галузями. Сільськогосподарські підприємства часто передбачають тривалі часові рамки та значний ступінь ризику.

Бізнес-планування — це науково обґрунтований підхід до прийняття рішень, що базується на зборі, аналізі та обробці інформації. Це відносно економічно ефективно, причому основними витратами є вкладений час. Важливо те, що добре структурований бізнес-план значно знижує ризик підприємства. Дослідження професора Т. Сакса з Університету Тампере в США показує, що серед підприємців, які починають бізнес без бізнес-плану, 9 з 10 зазнають невдачі протягом перших п'яти років, тоді як ті, хто починають бізнес-план, зазнають невдач приблизно менше половини [17, с. 268].

Основна мета створення бізнес-плану двояка. По-перше, він може служити внутрішнім інструментом для особистого використання в управлінні та плануванні свого бізнесу. По-друге, він може бути спрямований на зовнішніх зацікавлених сторін, таких як потенційні інвестори та кредитор.

Ключові аспекти бізнес-планування включають:

- Обґрунтування доцільності, необхідності та масштабів виробництва.
- Виявлення потенційних клієнтів.
- Оцінка конкурентоспроможності товару на ринку.
- Визначення цільового сегмента ринку.
- Досягнення різних показників ефективності.

- Обґрунтування достатності капіталу ініціатора проекту та визначення потенційних джерел фінансування.

Добре структурований бізнес-план окреслює основні дії підприємства, пропонуючи вичерпний опис його ролі на ринку, організації, фінансування та дорожню карту успіху.

Перш ніж приступити до процесу розробки бізнес-плану, життєво важливо мати ключову інформацію, яка лежить в основі бізнес-ідеї. Хоча бізнес-план є основою підприємницького проекту, успішна реалізація проекту виходить далеко за межі його підготовки.

Успіх реалізації бізнес-ідеї залежить від якості планування та ефективного менеджменту. Процес реалізації проекту має бути розбитий на етапи, із встановленими термінами та відповідальними особами. Обов'язковим є ретельний контроль за дотриманням термінів. Недотримання термінів розробки та впровадження може знизити ефективність проекту та затримати його реалізацію.

Бізнес-план є незамінним інструментом як для підприємців, так і для фінансистів, пропонуючи структуровану структуру для оцінки ринкового потенціалу підприємства, виробничих витрат, прибутковості, потенційних викликів у перші роки та ключових показників ефективності. Він розглядає фундаментальне питання про те, чи виправдані інвестиції в бізнес і чи принесуть зусилля та фінансові ресурси прибуток. Хоча підприємці-початківці можуть розглянути ці аспекти неофіційно, добре підготовлений бізнес-план, який відповідає конкретним критеріям і містить детальні розрахунки, покращує здатність передбачати майбутні перешкоди та оцінювати їх керованість.

Аудиторія для бізнес-плану включає [23, с. 104]:

1. Кредитори та інвестори: Фізичні або юридичні особи, від яких підприємець шукає фінансової підтримки для свого проекту. Добре структурований план є переконливим аргументом для інвестицій.

2. Співробітники: пропонує ясність щодо ролей, завдань і майбутніх перспектив, допомагаючи мотивувати та направляти робочу силу.

3. Підприємці та фінансові менеджери: вони використовують його для критичної оцінки своїх ідей, перевірки їх здійсненності та забезпечення реалістичного погляду.

Основні функції бізнес-плану включають [23, с. 105]:

- Оцінка ефективності: дає змогу підприємцям оцінити фактичні результати свого бізнесу за певні періоди, надаючи можливість для роздумів і вдосконалення.

- Розробка концепції: може слугувати основою для формування майбутнього напрямку та концепції бізнесу.

- Залучення ресурсів: добре структурований план є потужним інструментом для залучення фінансових ресурсів, необхідних для реалізації проекту.

- Реалізація стратегії: допомагає реалізувати стратегію компанії на практиці, пропонуючи дорожню карту для досягнення бажаних цілей.

По суті, бізнес-план — це не просто документ, а динамічний інструмент, який спрямовує бізнес-рішення, впливає на потенційних інвесторів і сприяє стратегічній реалізації.

1.2 Особливості розробки і комерціалізації бізнес-ідей аграрного спрямування

Аграрний бізнес у розвинутих країнах являє собою окрему економічну систему в аграрному секторі, що є результатом конвергенції аграрного, промислового та комерційного капіталу через поглиблення інтеграції між сільським господарством і промисловістю. В Україні державна політика

акцентує увагу на аграрній сфері як на засобі підвищення економічної стабільності, визнаючи її потенціал для ефективної економічної діяльності.

Суб'єкти агробізнесу набувають різноманітних організаційно-правових форм. Структура сільськогосподарського виробничого сектору як на міжнародному, так і на національному рівнях характеризується унікальним поєднанням численних відносно невеликих підрозділів, які співіснують зі значною кількістю великих і багатонаціональних юридичних осіб різноманітної організаційно-правової структури. У рамках агробізнесу діяльність проявляється як домашні господарства, приватні підприємства, підприємства колективної власності та господарські товариства, вибір організаційно-правової форми залежить від різних факторів.

Основним визначальним для суб'єкта господарювання, який займається агробізнесом, є вид галузевої діяльності. Рішення залежить від того, чи буде зосереджено увагу на аграрній та сировинній діяльності (включаючи сільське та лісове господарство), операціях сировинної промисловості (надання засобів виробництва та виробничих послуг), переробній промисловості (збирання, переробка та продаж сільськогосподарської продукції) чи промисловості соціальна інфраструктура (забезпечення соціально-економічного розвитку, дорожньо-транспортна інфраструктура, зв'язок, складське господарство, підготовка кадрів, житлово-побутові та культурні заклади, кредитні установи, страхові компанії). Залежно від обраної організаційно-правової форми та особливостей структури господарської діяльності суб'єкти сільськогосподарського виробництва можна поділити на три основні групи: малий (малий) агробізнес, середній агробізнес і великий агробізнес.

Малий агробізнес є базовою складовою в структурі сільськогосподарського виробництва. Ці дрібні виробники виконують численні соціальні функції, включаючи сприяння самозайнятості, самозабезпечення у виробництві продуктів харчування, створення доходу домогосподарств, забезпечення економічної основи для розвитку сільської

місцевості та підтримку відтворення сільських громад. Особисті (домашні) селянські господарства та індивідуальні підприємці складають сектор малого сільськогосподарського виробництва, що вирощує сільськогосподарську продукцію як для особистого споживання, так і для комерційної реалізації. Ці ферми часто спеціалізуються на вирощуванні нішевих культур, які складно вирощувати в промислових масштабах через їх залежність від ручної праці.

Діяльність особистих селянських господарств регулюється Конституцією України, Земельним кодексом України, Цивільним кодексом України, Законом України "Про особисте селянське господарство" та іншими відповідними нормативно-правовими актами. Визнаючи поширеність та активний розвиток малого сільського господарства в різних регіонах, уряд схвалив «Концепцію розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки». Ця концепція спрямована на підтримку фермерських господарств та сільськогосподарських кооперативів, які мають у власності чи користуванні земельні ділянки загальною площею не більше 100 га [7].

У глобальному масштабі дослідження Групи Світового банку підкреслює критичну роль малих агробізнесів у підключенні малих виробників до національних ринків, задоволенні попиту на продукти харчування та створенні робочих місць у майбутньому. Малі сільськогосподарські підприємства відіграють ключову роль у зміцненні сільськогосподарського сектору, сприяючи кращій ринковій інтеграції, що, у свою чергу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та зменшенню залежності від імпорту в сільській місцевості, таким чином зміцнюючи сільськогосподарське виробництво.

Багато країн визнали важливість підтримки та розвитку дрібного фермерства, і ця тенденція очевидна в різних регіонах. Ось кілька прикладів того, як різні країни надають допомогу малим фермерам/

У Сполучених Штатах існує Національна програма малих фермерських господарств, яка пропонує гранти та підтримку грантових проєктів. Вони

також створили національну мережу координаторів державних програм для надання інформації та підтримки розвитку малих фермерських ініціатив.

Бразилія визнала значну роль дрібних фермерів у забезпеченні продовольчої безпеки, зокрема через їхню програму «Fome Zero» (Нульовий голод). У рамках цієї програми уряд закупає продукцію безпосередньо у дрібних фермерів за гарантованими цінами та розповсюджує її через соціальну інфраструктуру, таку як дитячі садки, лікарні та громадські об'єднання [2].

В Україні уряд, взявши до уваги світовий досвід, розробив концептуальний план створення необхідних організаційних, правових та фінансових умов для розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації. Це й покращення матеріального становища сільського населення шляхом надання поворотної державної підтримки.

Однак важливо визнати, що малі та середні ферми в агробізнесі стикаються з проблемами. Їм може бракувати дорогого потужного обладнання, яке можуть собі дозволити великі ферми. Щоб подолати це, вони повинні знайти альтернативні методи або розглянути спільне обладнання. Крім того, вони можуть мати обмежену інформацію про маркетинг, доступ до інвестицій та сучасне обладнання, що може перешкоджати їх розвитку.

Щоб вирішити ці проблеми, уряд має розглянути можливість регулювання положень концепції та інвестувати в практичні методи ефективної інтенсифікації сільського господарства. Спрощення процедури залучення інвестицій, у тому числі іноземних, необхідне для успішного функціонування малих фермерських господарств.

Крім того, необхідно переглянути закони про сільськогосподарські кооперативи, оскільки вони можуть бути перспективною формою сільськогосподарської діяльності. Ця модель набула популярності в європейських країнах і може допомогти дрібним виробникам об'єднатися, залучити інвестиції та ефективно організувати виробництво.

Очевидно, що багато країн визнають важливість підтримки дрібного фермерства як засобу забезпечення продовольчої безпеки, розширення можливостей місцевих громад і сприяння економічному розвитку в сільській місцевості. Ці зусилля можуть мати значний вплив на загальний сільськогосподарський ландшафт.

Перспективи сільськогосподарських виробничих кооперативів визначаються їх унікальною організаційно-правовою структурою. У цих кооперативах члени спільно володіють капіталом, довіряють свій урожай кооперативу, делегують повноваження щодо ведення переговорів і виконання сільськогосподарських контрактів і надають кооперативу повноваження керувати продажем своєї продукції. Важливо, що кожен член кооперативу зберігає самостійність самостійно приймати рішення з урахуванням специфіки своєї земельної ділянки та виду сільськогосподарської продукції, на якій він спеціалізується.

Діяльність сільськогосподарських кооперативів ґрунтується на засадах самоврядування. Члени кооперативу встановлюють мету і завдання кооперативу, утворюють його органи управління, визначають їх обов'язки. Члени беруть безпосередню участь у роботі цих органів, реалізують право голосу на зборах, контролюють виконання рішень органів управління кооперативу.

Суб'єкти господарювання, які займаються сільськогосподарським виробництвом, мають різні форми, серед яких найпоширенішими є товариства з обмеженою відповідальністю, зокрема приватні підприємства. Наразі не існує спеціалізованого законодавства, яке б конкретно регулювало створення та розвиток приватних сільськогосподарських підприємств з урахуванням особливостей сільськогосподарської діяльності. Натомість нормативно-правова база сільськогосподарських підприємств регулюється в першу чергу чинним господарським законодавством, зокрема Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [31].

Є й позитивні моменти, пов'язані з різними формами суб'єктів сільськогосподарського підприємництва. Акціонерні товариства пропонують перевагу участі у власності широкого кола власників паїв, потенційно включаючи все населення сільської громади. Це сприяє захисту інтересів осіб, які успадковують майнові паї.

З іншого боку, сільськогосподарські економічні товариства наголошують на використанні сільськогосподарської землі як основного засобу виробництва, сприяючи створенню ефективної системи землеробства, здатної задовольнити потреби населення в якісних продуктах харчування та експортувати конкурентоспроможну сільськогосподарську продукцію на світовий ринок.

Проте в існуючій законодавчій базі, зокрема Законі України «Про акціонерні товариства» та Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», на основі яких здійснюється діяльність сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю, відсутні конкретні положення, що пояснює унікальні характеристики сільськогосподарської діяльності. Ця правова прогалина, як зазначив А. Статівка, створює значні ризики для нормального функціонування сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю. Він дозволяє учасникам передавати свої частки без необхідності зміни статутного капіталу, потенційно дозволяючи стороннім особам втручатися в діяльність компанії, сприяючи рейдерству, явищу, яке набирає небезпечних обертів в аграрному секторі [31].

Крім того, ускладнення функціонування сільськогосподарських підприємств у цих організаційно-правових формах можуть виникати через можливість участі іноземних осіб в акціонерних товариствах або товариствах з обмеженою відповідальністю. Законодавство не встановлює обмежень щодо участі іноземних осіб у створенні та діяльності господарських товариств. Іноземний капітал у сільськогосподарських підприємствах може створити проблеми, особливо щодо власності на землю та операцій в Україні.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо передачі земель сільськогосподарського призначення» встановлено обмеження щодо набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення іноземними особами. Проте Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» внесено зміни до кількох законодавчих актів, які стимулюють іноземні суб'єкти здійснювати ефективні інвестиції в сільськогосподарське виробництво. Ці зміни спрямовані на сприяння іноземним інвестиціям у сектор.

Третю групу суб'єктів агробізнесу складають великі агропромислові підприємства, часто організовані у формі акціонерних товариств. Ці підприємства мають високу інвестиційну привабливість і, як правило, структуровані як агрохолдинги в сучасному розумінні. Агрохолдинги являють собою виробничі структури, створені фінансово-сервісними організаціями, які інвестують кошти в розвиток інфраструктури села та використовують орендовану землю. Тому багато найбільших агровиробників обирають холдингову структуру і навіть розміщують свої акції на світових біржах.

Хоча в Україні немає окремого закону, який би конкретно регулював діяльність агрохолдингів, ці підприємства керуються положеннями чинного законодавства, зокрема Господарського кодексу України, Закону України «Про акціонерні товариства» та спеціального Закону України «Про акціонерні товариства». України «Про холдингові компанії в Україні» від 15.03.2006 р. № 3528-ГУ [26].

Відповідно до Господарського кодексу України холдингова компанія – це публічне акціонерне товариство, яке володіє, користується та управляє пакетами акцій двох або більше корпоративних підприємств. Так само Закон «Про холдингові компанії в Україні» визначає холдингову компанію як акціонерне товариство, яке володіє, користується та управляє пакетами акцій двох або більше корпоративних підприємств. Аграрні холдинги являють

собою особливу форму власності на корпоративні права, коли материнська компанія, яка володіє контрольним пакетом акцій інших підприємств, здійснює нагляд та контроль за їх діяльністю в рамках єдиної організаційно-правової структури, узгодженої з конкретними цілями та завданнями.

Агрохолдинги як організаційно-правова форма мають низку переваг, серед яких створення ефективної системи управління сільським господарством, здатної задовольнити потреби населення в якісних продуктах харчування та збільшення експорту сільськогосподарської продукції на світовий ринок, що робить її більш конкурентоспроможною. Переваги охоплюють спроможність виробляти великі обсяги сільськогосподарської продукції, розвивати технологічно пов'язані переробні та торгові підприємства, суттєво диверсифікувати виробництво, залучати значні інвестиції в первинне виробництво (що часто недоступне середнім і малим сільськогосподарським підприємствам), централізувати управління та найняти висококваліфікований управлінський персонал.

Проте агрохолдинги мають і свої недоліки у сфері сільськогосподарського виробництва. Стрімке збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва та експорту монокультур може призвести до згубних змін в аграрному секторі. Серед негативних моментів – дисбаланс пріоритетів аграрного та сільського розвитку, високі ризики виконання зобов'язань перед акціонерами та кредиторами, можливість монополізації агрохолдингами міжнародного ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, що може мати негативні наслідки.

РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕПЛИЧНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

2.1 Аналіз розвитку тепличного господарства на сучасному етапі

Сільськогосподарське виробництво відіграє вирішальну роль в економічному житті України та багатьох інших країн, оскільки охоплює широкий спектр діяльності, пов'язаної з виробництвом сільськогосподарської сировини та продуктів харчування, їх заготівлею, зберіганням, переробкою та реалізацією. Земля і праця історично були основними факторами виробництва в Україні, основою її економічного та історичного розвитку.

Справедливим є твердження американського політика Д. Вебстера про те, що «тільки на культивованому ґрунті процвітають інші мистецтва. Отже, фермери є засновниками цивілізації». Аграрний сектор України має важливе значення не лише для забезпечення сировиною харчової промисловості, але й для забезпечення глобальної продовольчої безпеки. Сільськогосподарський потенціал країни, зокрема у виробництві зерна, сприяє запобіганню голоду в різних регіонах, таких як Північна Африка та Близький Схід, де зернові культури є життєво важливими для виробництва продуктів харчування.

Аграрний сектор України також є значним рушієм її економічного життя. Це створює можливості для працевлаштування, сприяє значному надходженню до державного бюджету, підвищує міжнародне значення та авторитет країни та становить значну частину ВВП. У 2021 році частка сільського, лісового та рибного господарства у ВВП України досягла рекордного рівня – 10,6%, що відображає його зростаюче значення для економіки. Збільшення виробництва сільськогосподарської продукції в усіх типах господарств було основним чинником цього зростання.

Однак аграрний сектор стикається зі значними проблемами та невизначеністю через фактори, що знаходяться поза його контролем, наприклад, глобальну політичну та економічну динаміку. На прибутковість сектору та індекс капітальних інвестицій негативно вплинули такі події, як пандемія COVID-19 у 2019-2020 роках. У 2021 році ситуація дещо покращилася, але ці досягнення були недовгими (рис. 2.1).

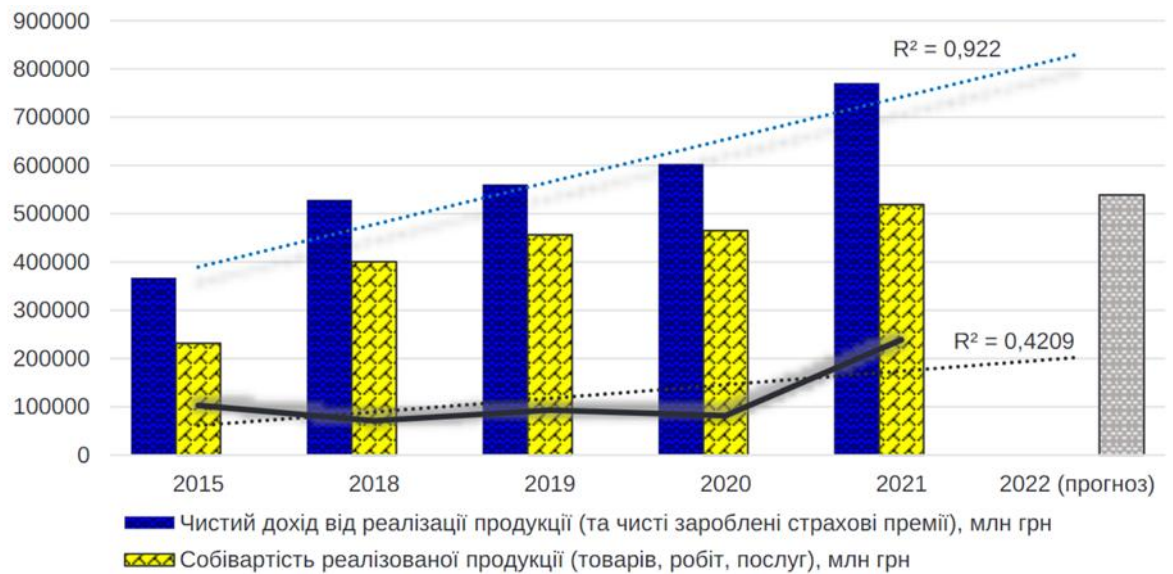

Рисунок 2.1 - Динаміка зміни доходу від реалізації, собівартості реалізованої продукції та чистого прибутку підприємств сільського, лісового та рибного господарства впродовж 2015, 2018-2022 років [41]

Рекордно високий дохід від продажів і чистий прибуток у 2021 році пояснюється високим показником збору сільськогосподарської продукції, що відображає винятковий урожай зернових та інших культур. Індекс цін на реалізовану підприємствами сільськогосподарську продукцію також зріс за останні роки, що сприяло підвищенню реальних доходів сільськогосподарських підприємств. Це створило резерв для майбутніх капіталовкладень, модернізації обладнання та впровадження передових технологій (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Базові показники результативності діяльності підприємств тепличного господарства (2015, 2018-2022 роки)

Показники	2015	2018	2019	2020	2021	2022
Рівень рентабельності усієї діяльності аграрних підприємств, %	30,4	14,2	16,6	13,9	36,4	15,61
Індекс с/г продукції підприємств (у % до попереднього року, у постійних цінах)	94,8	112,0	102,7	88,0	122,3	72,77
Сукупний індекс витрат на виробництво с/г продукції (у % до попереднього року, у фактичних цінах)	150,9	114,0	99,4	100,6	140,9	84,81
Індекс цін с/г продукції, реалізованої підприємствами (у % до попереднього року)	154,5	109,3	92,4	119,2	136,0	85,6
Індекс інфляції (у % до попереднього року)	143,3	109,8	104,1	105,0	110,0	130
Індекс капітальних інвестицій* (у % до попереднього року)	126,1	108,4	90,4	54,6	123,5	70,42

Джерело: складено автором на основі [41]

Однак через конфлікт ситуація змінилася, оскільки війна суттєво вплинула на сільськогосподарську інфраструктуру та активи, що призвело до додаткових економічних втрат. В 2022 році доходи аграрного сектора знизилися на 10-30%. Це свідчить про те, наскільки аграрний сектор чутливий і вразливий до зовнішніх факторів і збоїв, підкреслюючи важливість стабільності та стійкості перед обличчям таких викликів.

Військові дії, що тривають в Україні, безсумнівно, створили складне середовище для залучення інвестицій, у тому числі іноземних, для відновлення та функціонування вітчизняних підприємств. Тим не менш, інвестиційна привабливість залишається критичною метою сучасної економіки, оскільки це має важливе значення для відновлення та зростання країни.

Інвестиційна привабливість України, виміряна індексом інвестиційної привабливості, у передвоєнний період демонструвала позитивні ознаки покращення, досягаючи 2,73 пункту. Це свідчило про поступову стабілізацію ситуації, що призвело до помітного зростання індексу. Такі тенденції

свідчать про те, що за оптимістичним сценарієм подібна тенденція зростання може спостерігатися після закінчення війни.

Враховуючи минулу інвестиційну практику, можна спрогнозувати тенденцію збільшення капітальних інвестицій в аграрний сектор протягом наступних 2-3 років. Специфіка інвестицій в Україну, зокрема в харчову промисловість, означає, що іноземні компанії та інвестори, ймовірно, прагнуть замкнути виробничий цикл, використовуючи місцеву сировину. Ця стратегія спрямована на зниження витрат і підвищення рентабельності продукції.

Безвідходне сільськогосподарське виробництво – ще один напрямок, який може сприяти інвестиційній привабливості України. Ініціативи, пов'язані з «циркулярною економікою», були запуснені після підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році. Такий підхід не лише допомагає зберегти екосистему країни, але й приносить користь вітчизняним фермерам, дозволяючи їм переробляти або продавати вторинну сировину та ефективніше використовувати ресурси.

Історично аграрний сектор України залучав інвестиції з різних країн. Найбільшими інвесторами в довоєнний період були Кіпр, Британські Віргінські острови, Німеччина, Данія, Польща. Незважаючи на поточну нестабільність, очікується, що в майбутньому інвестиційна привабливість України покращиться, що призведе до збільшення інвестиційної активності.

Для ефективного залучення інвестицій необхідно виконати декілька умов, а надійна законодавча база є однією з основних вимог. Потужна правова база дає іноземним інвесторам впевненість у тому, що їхні інвестиції будуть захищені, а суперечки вирішуватимуться справедливо. Це важливий крок у забезпеченні того, щоб країна залишалася привабливою як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів.

2.2 Закордонний досвід розвитку тепличного господарства

Зростання світового населення та збільшення попиту на продукти харчування спонукали до розширення тепличної промисловості. Тепличне вирощування стало ключовим компонентом сучасного сільського господарства, і його значення зростає. Комплексний аналіз світового використання теплиць показує швидке зростання доходів від продажу сільськогосподарської продукції. У 2014 році світовий ринок теплиць оцінювався приблизно в 15 мільярдів доларів, а до 2022 року він подвоївся, перевищивши позначку в 31 мільярд доларів (рис. 2.2) .

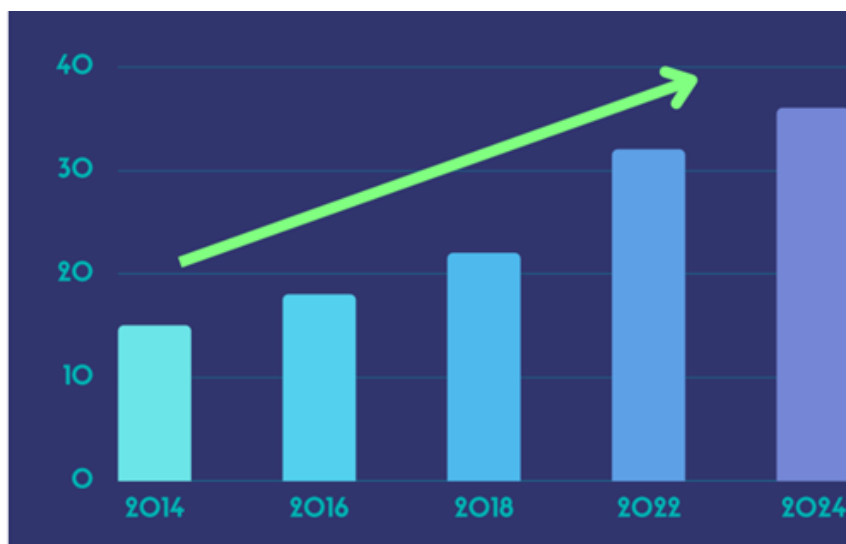

Рисунок 2.2 – Обсяг світового ринку продаж теплиць [38, с.10]

Крім того, помітною тенденцією стало поширення повністю автоматизованих теплиць. Теплиці, оснащені автоматизованими системами контролю параметрів мікроклімату та процесів вирощування, в міжнародному співтоваристві прийнято називати «розумними теплицями». У 2019 році ринок продажу повністю автоматизованих (розумних) теплиць оцінювався в \$1,34 млрд, а в 2020 році він досяг \$1,54 млрд. Цей сегмент

ринку демонструє стабільне щорічне зростання, за оцінками, до 2027 року він досягне 3,23 мільярда доларів.

За рівнем використання теплиць лідирує Європейський Союз з 39% усіх теплиць у світі (рис. 2.3).

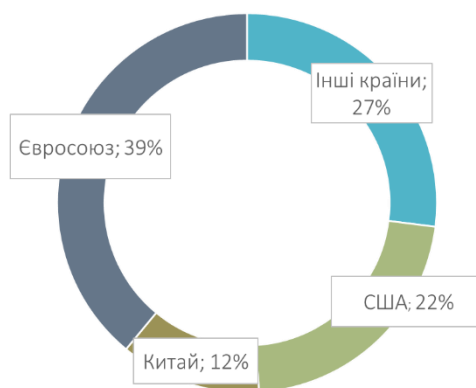

Рисунок 2.3 - Частка країн світу, що використовують теплиці в сільському Господарстві [38, с.11]

Сполучені Штати посідають друге місце з 22%, і варто відзначити, що навіть Китай, відомий своїм тропічним кліматом, сприятливим для сільського господарства, займає третє місце серед країн, де використовуються теплиці для вирощування рослин.

Якби було одне слово, щоб описати поточний стан світового ринку садової суниці, це було б «відновлення». Сезон почався рано, але швидко виявилось, що пропозиції недостатньо для задоволення попиту на цю чудову ягоду. Цей дисбаланс підштовхнув ціни, і, схоже, ця тенденція збережеться. Загалом обсяги вирощування суниці садової у відкритому ґрунті помітно менші, ніж у 2018 та попередніх роках, що пояснюється несприятливими погодними умовами та затримкою дозрівання.

Ось короткий огляд поточного стану ринку полуниці в європейських країнах:

Нідерланди: Ціни на полуницю помітно нижчі порівняно з попереднім сезоном через ранні поставки тепличної садової суниці з Данії та Бельгії, а

також через затримку ягідного сезону в Іспанії. Фермери зараз отримують лише 1,50-2,50 євро за кілограм, з нетерпінням очікуючи покращення ситуації на ринку.

Бельгія: Останніми тижнями ціни на полуницю зросли та, як очікується, продовжуватимуть зростати з наближенням експорту в поля та тунельних поставок. Прогнозується збільшення зовнішнього попиту, а ринкова динаміка значно відрізняється від попереднього року. На початку сезону ціни на тепличні ягоди були низькими, частково через теплі погодні умови.

Німеччина: На ринку в основному домінує садова суниця з Данії, Бельгії та Німеччини, переважно з теплиць, хоча в деяких регіонах з'являється продукція відкритого ґрунту. Сприятлива погода позитивно вплинула на якість ягід. Водночас суниця садова з Італії, Греції та Іспанії стрімко зникає з прилавків за ціною значно нижчою від західноєвропейських поставок. Ціни в цілому задовільні, хоча подекуди впали до 0,60 євро за 500 грамів.

Франція: Французький ринок залишається стабільним щодо власного виробництва, сезон полуниці у розпалі вже близько місяця. Такі відомі сорти, як Gariguet, доступні вже кілька тижнів, а також Charlotte і Ciflorette також на ринку. Якість і кількість суниці садової заслуговують на похвалу. З потеплінням попит поступово зростає. Ціни залишаються стабільними, дотримуючись балансу, прийнятної як для покупців, так і для продавців. Ягоди преміум-класу постачають переважно в ресторани та готелі. Іспанські ягоди представлені у великій кількості в супермаркетах, продаються за 2,70 євро за кілограм, а французька полуниця доступна за 5,50-7,50 євро за 500 грамів.

Італія: Італійські виробники суниці садової задоволені цьогорічними цінами. На початку травня кілограм полуниці можна було купити за 2,30-3 євро, незважаючи на нижчу температуру в країні. Ягоди хорошої якості, південна частина країни завершує сезон, а північна частина насолоджується

великими обсягами. Тим не менш, попит як в Італії, так і за кордоном все ще перевищує пропозицію через прохолодну погоду. Зокрема, в околицях Неаполя виробництво полуниці скоротилося на 40% через ці умови. Виробники сподіваються на зростання цін, оскільки попит продовжує зростати.

Іспанія: Іспанський експорт полуниці в Нідерланди, Велику Британію, Німеччину та Бельгію наближається до завершення, оскільки ці ринки мають достатні складські запаси для задоволення своїх потреб. Ціни вищі, ніж минулого року, що відображає збільшення витрат на виробництво, що підтримує рівень прибутку для виробників. Дощова погода призвела до того, що частину продукції відправили на переробку, причому найбільше від таких умов постраждав новий сорт полуниці Росьєра.

Греція: Греція пережила складний сезон садової суниці, який покращився до Великодня. Несприятливі погодні умови, включно з морозами та дощем, призвели до скорочення виробництва та зниження цін порівняно з очікуваними.

РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗУВАННЯ БІЗНЕС АКТИВНОСТІ В ТЕПЛИЧНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

3.1 Застосування інноваційних технологій в тепличному господарстві

У нинішній ситуації питання забезпечення фінансової підтримки інноваційних ініціатив є першочерговим. Дослідження показують, що для фінансування інноваційних проектів сільгоспвиробники покладаються насамперед на власні ресурси, що несе значні ризики та відлякує потенційних інвесторів. Відсутність довгострокових кредитів у банків та високі відсоткові ставки ще більше перешкоджають інноваційній діяльності. Пряма бюджетна підтримка агропромислового виробництва виявилася значною мірою неефективною, що зумовило необхідність пошуку альтернативних механізмів підтримки агробізнесу. Один із таких механізмів можна побудувати на основі банківських установ з державною участю та регулюванням.

Сприяння венчурному фінансуванню визнано гострою потребою. Для сприяння його розвитку вкрай необхідна активна державна підтримка. Ця підтримка охоплює податкові пільги (такі як податкові пільги на дивіденди венчурних фондів), знижені податкові зобов'язання для банків, які надають фінансування інновацій, а також правове та інформаційне забезпечення інноваційного процесу. Для вдосконалення нормативно-правової бази венчурної діяльності у сфері аграрних інновацій важливо розглядати інструменти підтримки венчурного інвестування як високоризикового заходу. Це може передбачати залучення коштів від приватних інвесторів та іноземних джерел, одночасно обмежуючи пряме втручання та участь держави з метою гарантування позик.

Для забезпечення того, щоб сільськогосподарські інновації були не просто метою, а й прямим засобом підвищення конкурентоспроможності існуючого сільськогосподарського виробництва на регіональному рівні, надзвичайно важливо створити комплексну інституційну основу та регуляторні інструменти для сприяння інноваціям та розвитку. Це вимагає систематичного об'єднання галузевих і регіональних інструментів стимулювання для сприяння розвитку інноваційних агропромислових виробників зі зміною фокусу, де це необхідно.

На ранніх етапах створення аграрних інновацій найбільш оптимальними вважаються інструменти прямого втручання та підтримки (цільове фінансування інновацій, розвиток інфраструктури, навчання персоналу, інформаційна підтримка). На пізніших етапах впровадження та впровадження інновацій у сільському господарстві непрямі інструменти (пільгове кредитування, субсидії, податкові пільги) можуть стати більш значущими. Але головне – системне застосування цих інструментів на основі комплексних державних програм інноваційного розвитку аграрного сектору та регіональних стратегій і програм інноваційного розвитку агропромислового комплексу.

Такий підхід потребує визначення стратегічних пріоритетів регіонального інноваційного розвитку сільського господарства, реалізації державних програм, спрямованих на розвиток інноваційної інфраструктури, створення нових організаційних структур, підтримки та розвитку інноваційного партнерства, захисту прав інтелектуальної власності, просування інвестиції венчурного капіталу. Використання інноваційних переваг конкретних регіонів та їхнього потенціалу має вирішальне значення, оскільки це узгоджується з сучасною європейською моделлю регіонального розвитку на основі «розумної» спеціалізації. У цьому контексті визначення першочергових інноваційних пріоритетів розвитку сільського господарства регіону має враховувати наявну виробничу базу, наукові складові інноваційного розвитку, потенційні конкурентні переваги агровиробників і

регіону, необхідність диверсифікації сільськогосподарського виробництва. Політика «розумної спеціалізації», як підтверджує світовий досвід, найефективніше реалізується в рамках інноваційних кластерів, оснащених розвинутою інноваційною інфраструктурою та ефективним державним сприянням.

З огляду на наявність у більшості регіонів науково-інноваційних центрів підтримки та аграрних навчальних закладів, необхідно консолідувати їх інноваційний потенціал в єдину інфраструктурну мережу, яка поступово формується всередині галузі. Ця мережа повинна забезпечувати безперервність на різних етапах інноваційного процесу. Окреслені заходи визначають чітке часове спрямування інноваційної політики та її інструментів. На макроекономічному рівні визначаються інноваційні пріоритети розвитку промисловості, здійснюється підтримка наукового прогресу, підготовки кваліфікованих кадрів, розвитку інноваційної інфраструктури. На регіональному рівні окремі території засвоюють і пропагують агроінновації. Це стає можливим завдяки зміцненню існуючого інституційного середовища, розвитку інноваційного партнерства між місцевою владою, освітніми та науковими установами та об'єднанню інноваційної інфраструктури в єдину мережу підтримки інноваційного процесу.

Враховуючи регіональне та організаційне розмаїття та підвищену концентрацію агропромислового виробництва, при виборі стратегій інноваційного розвитку важливо враховувати поєднання прогресивної, унімодальної та комбінованої (бімодальної) інноваційних стратегій. Кожна з цих стратегій має свої характерні особливості і підходить для різних типів виробників. Прогресивні стратегії віддають пріоритет продуктовим агроінноваціям за підтримки фундаментальної аграрної науки, що робить їх більш придатними для малих і середніх виробників (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Особливості стратегій інноваційного розвитку у тепличному господарстві

Ключові ознаки	Поступальні стратегії	Комбіновані стратегії
Домінуючі аграрні інновації	Нові сорти, породи, хімічні засоби для підвищення врожайності, нові види добрив і способів їх внесення	Нові технології аграрного виробництва(процесові інновації) та можливе використання продуктивних
Прийнятний розмір агровиробництва	Малий та середній	Великий
Термін для реалізації	Переважно короткостроковий	Середньостроковий і довгостроковий
Джерело інвестування Інновацій	В основі власні кошти товаровиробника, частково державна підтримка й кредити	Залучення кредитних ресурсів, державної підтримки, інфраструктурної підтримки інноваційних структур
Перспективи і переваги	Включення до інноваційного процесу невеликих і малих форм аграрного виробництва у короткостроковий термін	Включення до інноваційного процесу крупних виробників на територіальних рівнях і охоплення кластерними зв'язками малих форм виробництва

Джерело: складено автором на основі [37]

З іншого боку, комбінована інноваційна стратегія надає перевагу процесним інноваціям і краще підходить для середніх і великих підприємств, здатних працювати в більших масштабах. Успішна реалізація цих стратегій потребує системної інституційної основи інноваційного процесу, яка, у свою чергу, спирається на інструменти стимулювання інноваційної діяльності та мобілізації різних джерел для фінансування інновацій. На початкових етапах реалізації інноваційних стратегічних пріоритетів провідну роль відіграє держава як у частині формального стимулювання, так і в плані оптимізації обсягів і структури ресурсного забезпечення.

Система інституційного регулювання інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва на рівні підприємства охоплює різні складові, зокрема органи управління сільськогосподарським підприємством, інноваційну службу або відділ, інфраструктуру товаровиробника.

Ключовими об'єктами інституційного регулювання на рівні підприємства є виробництво, інноваційні відносини, людські ресурси, ресурси та існуючі неформальні обмеження. Вихідні умови для впровадження інструментів регулювання визначаються цілями та ресурсами інноваційного розвитку. Метою інституційних механізмів регулювання є реалізація інноваційних програм чи проектів, сприяння інноваційному розвитку агробізнесу та підвищення конкурентоспроможності. Ця система має забезпечити скоординований підхід до інноваційної діяльності всередині сільськогосподарського підприємства.

Відмінності в існуючих системах інституційного регулювання інноваційного розвитку та діяльності на рівні регіонів і підприємств можна пояснити їх специфічними функціональними характеристиками. Однак фундаментальні принципи побудови, як правило, схожі.

Для досягнення узгодженості заходів інституційного регулювання інноваційного розвитку на національному та регіональному рівнях вкрай важливо створити сприятливе інноваційне середовище та залучити підходи державно-приватного партнерства. Це може вимагати змін в офіційних правилах. Чинне законодавство, яке містить умови концесії у державно-приватному партнерстві, не підтримує та не розширює належним чином цю форму співпраці в інноваційному та науковому секторах. Він обтяжений складною дозвільною процедурою для угод, пов'язаних зі спільною діяльністю в інноваційному процесі, і не сприяє спільним дослідженням чи формуванню регіональної та галузевої інноваційної інфраструктури.

У контексті, коли держава головним чином визначає інституційну роль у формуванні та реалізації регіональних інноваційних пріоритетів і пов'язаної з ними політики, ключовою умовою успіху є сприяння інноваційному партнерству між регіональними урядами, фінансовими установами, науковими установами, навчальними закладами та владою. Такі партнерства можуть набувати різноманітних форм, але, враховуючи унікальні особливості формування інноваційного процесу в національній

економіці, кластерна взаємодія суб'єктів аграрного сектору регіону може бути вигідною для інноваційного розвитку. Ця кластерна взаємодія може допомогти консолідувати зусилля, ресурси та досвід таким чином, щоб стимулювати інновації та сприяти регіональному зростанню.

3.2 Розробка концептуального сценарію розвитку цільового ринку

Концепція «розумної» теплиці, яка використовує інноваційні технології для покращення сільськогосподарської діяльності, добре узгоджується зі зростаючою тенденцією збільшення виробництва та споживання органічної продукції. Ці розумні теплиці розроблені для оптимізації та автоматизації різних аспектів управління теплицею. Ось деякі ключові особливості та функціональні можливості описаної «розумної» тепличної системи:

1. Контроль температури: Система постійно контролює температуру в теплиці. Якщо температура падає нижче попередньо встановленого порогу, він активує нагрівання, щоб підняти температуру до прийняттого рівня. Контроль можна точно налаштувати для певних зон або видів рослин у теплиці.

2. Контроль вологості ґрунту: Крапельне зрошення використовується для підтримки вологості ґрунту. Система перевіряє рівень вологості ґрунту та активує полив, коли ґрунт занадто сухий. Кожен ярус теплиці має незалежне управління, що забезпечує ефективне використання води.

3. Керування освітленням: Різним рослинам потрібна різна кількість світла. Система використовує модулі освітлення приміщення для забезпечення додаткового освітлення, коли це необхідно. Це оптимізує умови освітлення для конкретних рослин.

4. Контроль вологості та опадів: Система включає датчики опадів для моніторингу опадів і допомоги у зборі дощової води. Якщо резервуар для

дощової води закінчується, а опадів немає, система може переключитися на альтернативне джерело води, наприклад, водопостачання будинку.

5. Контроль рівня води: Щоб запобігти переповненню резервуару для води, використовується вимірювач рівня води. Коли вода досягає певного рівня, система автоматично закриває джерело води та при необхідності зливає надлишок води.

6. Контроль живлення рослин: Професійні вимірювачі моніторингу росту рослин використовуються для відстеження росту рослин і планування часу збору врожаю. Ці дані мають вирішальне значення для ефективного управління врожаєм і планування.

Система Arduino: Система управління «розумною» теплицею побудована з використанням апаратно-програмної платформи для створення електронних пристроїв Arduino. Arduino дозволяє створювати індивідуальні системи керування та базується на технології з відкритим кодом. Цей відкритий вихідний код означає, що вихідний код системи керування є загальнодоступним і може бути адаптований для конкретних потреб.

Бездротове підключення: Модуль Wi-Fi використовується для передачі даних від Arduino до пристрою користувача. Це бездротове з'єднання дозволяє користувачам віддалено контролювати та контролювати різні аспекти роботи теплиці.

Розумна теплиця має на меті створити оптимальне та екологічно чисте середовище для росту рослин, а також покращити управління ресурсами та зменшити відходи. Завдяки інтеграції технологій, автоматизації та аналізу даних він допомагає фермерам і виробникам досягати більш ефективних і продуктивних сільськогосподарських методів, одночасно зменшуючи екологічний слід.

Розумні теплиці представляють собою інноваційний підхід до вирощування сільськогосподарських культур, який має значний потенціал для оптимізації управління виробництвом та підвищення врожайності,

зниження витрат на працю та ресурси, а також для зниження екологічного впливу.

Ось деякі з можливостей, які надаються підприємствам за допомогою розумних теплиць [48]:

1. Підтримка ідеальних умов мікроклімату: Система дозволяє точно контролювати кліматичні умови у теплиці, такі як температура, вологість, освітленість та рівень вуглекислого газу. Це дозволяє оптимізувати налаштування для забезпечення оптимальних умов для росту рослин.

2. Поліпшення зрошення та добрив: Система спостерігає за вологістю ґрунту та солоності, і використовує ці дані для точного зрошування і внесення добрив. Це допомагає забезпечити, що культури отримують необхідну кількість води та добрив для оптимального росту.

3. Виявлення інфекцій та зменшення ризику захворювань: Система може виявляти показники інфекцій та ризики захворювань рослин, дозволяючи операторам приймати своєчасні заходи для їх запобігання та контролю.

4. Захист від крадіжок і покращений захист: Система може включати датчики руху для виявлення незаконних вторгнень або недопущення відкритих дверей.

5. Автономність: Розумні теплиці можуть бути самозабезпеченими енергією та водою за допомогою сонячних фотоелектричних модулів і систем збору дощової води. Це зменшує залежність від енергопостачання та водопостачання зовнішніх джерел.

6. Програмне забезпечення з відкритим кодом: Програмне забезпечення системи базується на Arduino і має відкритий код, що дозволяє користувачам адаптувати його до своїх потреб та розроблювати власні рішення.

Зелені теплиці можуть бути побудовані в різних конфігураціях, включаючи автономні та неавтономні, залежно від потреб та ресурсів. Вони можуть бути побудовані окремо або прибудовані до існуючих структур.

Загалом, розумні теплиці можуть допомогти виробникам сільськогосподарської продукції підвищити ефективність та продуктивність свого виробництва, знизити витрати та забезпечити якість продукції.

Мінімальне необхідне обладнання для побудови система Ardu – системи управління розумною теплицею подано в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Складові системи Arduino

Назва компонента	Опис	Кількість, од.
Мікросхема контролю ARM7 sp	Блок для підключення датчиків ARM7 sp, 5 В, 50 мА	2
Модуль дисплей для Arduino	ЖК LCD 1602 16x2 КНОПКИ- модуль дисплей	1
Arduino Mega 2560 R3 з кабелем USB	Плата для прототипування	2
Wi-fi модуль Broadcom BCM43142	Wi-Fi модуль, 802.11 b/g/n + Bluetooth 4.0 M2 2,4 GHz.	1
Роз'єм для підключення RS-232	Підключення аналогових і цифрових раз'ємів v5, конвертер Utek	2
Комплект перемичок (дротів), 20 см	Комплект перемичок 120 шт.	3
Датчик вологості для ґрунту, гігрометр для Arduino	Аналоговий ємнісний датчик вологості ґрунту	27
Датчик температури DS18B20 (18B20) цифровий	Датчик температури й вологості повітря, інтерфейс 1-Wire	3
Датчик освітленості TЕМТ6000	Високоточний аналоговий датчик освітленості на базі фототранзистора TЕМТ6000	3
Аналоговий датчик опадів terneo OSA	Датчик опадів з терморегулятором terneo sneg	1
Безконтактний датчик рівня рідини	Датчик рівня води ХКС-Y25-T12V, 5-24В	2
Модулі датчика вологості і температури DHT11	Модуль температури і вологості	3
Модуль 3- реле	Пристрій для комутації, Raspberry P Waveshare	1
Модуль KY-012 з активним зумером	Модуль, що має динамік KY-012	3
Модуль годин в реальному часі DS3231	Годинник для реального часу	1
Модуль кнопки з копп-ом	Модуль такт. кнопки з підтягуючим резистором	3
LED Prolum 12V	Світлодіодні LED стрічки на світлодіодах smd, 5 м, 14,4 Вт	5

Джерело: складено автором на основі [48]

Отже, перевагами використання Smart-теплиць є автоматизовані й дистанційні процеси управління, екологічні матеріали, спроможність оптимізувати врожайність, мінімізувати витрати на робочу силу і більш ефективно використовувати ресурси та хімікати.

РОЗДІЛ 4. СТРАТЕГІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ЛІДЕРСТВА В СФЕРІ ТЕПЛИЧНОГО ГОСПОДАРСТВА

4.1 Аналіз підприємницької діяльності у сфері тепличного господарства з вирощування полуниці

В останні роки світове споживання ягід і ягідної продукції значно зросло, головним чином завдяки зростанню попиту в країнах з високим рівнем доходу. Статистичні дані свідчать про те, що споживання ягід у світі щорічно зростає на 3-4%, причому в країнах ЄС зростання зростає ще швидше – 8%. Більшість ягідної продукції вживають у свіжому вигляді, значну частину заморожують для реалізації в торгівлі та використовують у кондитерській та молочній промисловості, зокрема як наповнювачі. Решту ягід переробляють у харчовій промисловості для створення концентратів, джемів, желе, цукатів, крапель, напоїв тощо.

Таке розширення світового ринку ягід можна пояснити декількома сучасними тенденціями, пов'язаними з вибором здоров'я та зручністю включення ягід у раціон зайнятих людей. Ці тенденції включають:

1. Вегетаріанство: Мережі роздрібної торгівлі представляють свої торгові марки для вегетаріанців, причому за останні п'ять років кількість вегетаріанських продуктів зросла втричі.

2. Органічні продукти: З 2000 року ринок органічної продукції перетворився на значну галузь, зростання якої перевищує 90 мільярдів доларів США, разом із власною інфраструктурою та окремими роздрібними мережами.

3. Здоров'я та фітнес: акцент на свіжих продуктах, смузі, низькокалорійних продуктах і темах, пов'язаних з фітнесом, привернув увагу великих брендів.

4. Зменшення споживання цукру: зв'язок між споживанням цукру та надмірною вагою та проблемами зі здоров'ям спонукав понад 60% ягідних продуктів у Європі уникати вживання цукру.

Розподіл ягідних насаджень різний за країнами, регіонами та видами ягідних культур у всьому світі. Хоча нерівномірно, ці культури вирощують у багатьох країнах. Полуницю вирощують у понад 70 країнах, малину — у понад 40 країнах, а смородину — у понад 30 країнах. Найбільші площі чорниці та ожини знаходяться в Північній Америці та Європейському Союзі. Україна є провідним світовим виробником малини та смородини. На плодово-ягідному ринку конкурують цілі країни-виробники, а не окремі компанії.

За оцінками експертів, світове виробництво ягід досягло 15,4 млн тонн (рис. 4.1).

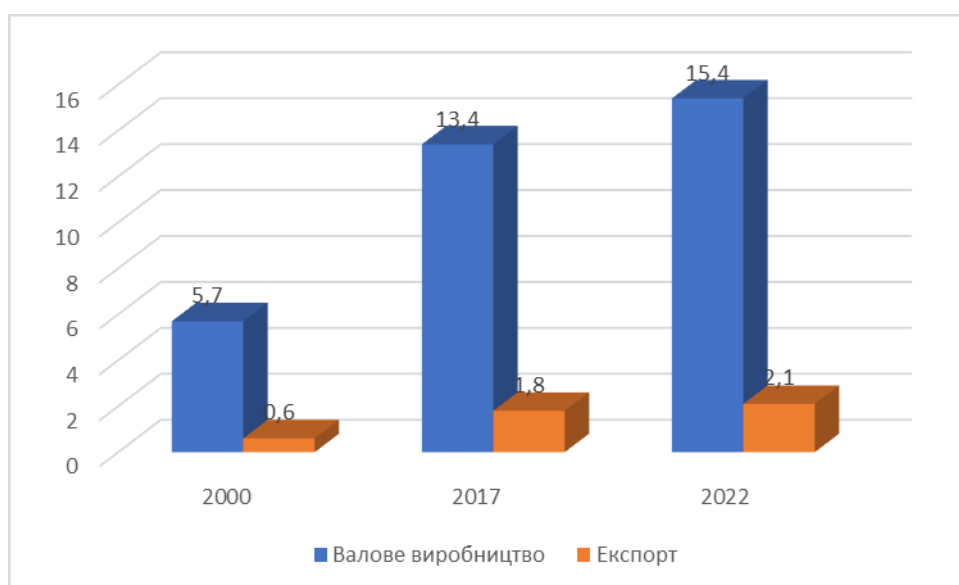

Рисунок 4.1 - Валове виробництво та експорт ягід у світі, млн т [37]

Споживання ягід у країнах ЄС зростає надзвичайною швидкістю, до 8% щорічно, з потенціалом успіху, подібним до Сполучених Штатів, де роздрібні продажі м'яких ягід становлять приблизно 5,6 мільярдів доларів

США. При цьому споживання малини, чорниці та ожини в ЄС зростає в 3-4 рази швидше, ніж суниці садової.

Враховуючи делікатну природу більшості ягід, які мають тенденцію швидко псуватися під час транспортування та зберігання, значна частина споживається на місці в країнах і регіонах, де вони вирощуються. На експорт припадає лише близько 14% загального виробництва ягід, причому чорниця та деякі нішеві ягоди є найбільш експортованими для свіжого ринку. Залишок свіжих ягід зазвичай залишається в межах відповідних регіонів.

На світовому ринку м'яких ягід спостерігається не тільки збільшення виробництва, а й помітні зміни в його складі. У 2017 році загальне світове виробництво всіх ягід склало 13,4 млн тонн. До 2022 року цей показник зріс до 15,4 млн тонн, що вдвічі перевищує обсяги виробництва 2000 року. Із загального виробництва ягід у 2017 році суниця садова становила 9,7 млн тонн.

Прогнозується, що суниця залишиться найпоширенішою ягодою у світовому виробництві, складаючи 72,4% світового виробництва ягід. Крім того, очікується, що виробництво садової суниці продовжить свою траєкторію зростання, досягнувши 11,3 мільйона тонн до 2024 року. У 2022 році світове виробництво досягло 9,7 мільйона тонн, а експорт становитиме 1,8 мільйона тонн (у три рази більше, ніж у 2000 році). За прогнозами британських аналітиків, експорт продовжить зростати і до 2024 року досягне 2,1 млн тонн.

Значне зростання виробництва садової суниці можна пояснити розширенням площ вирощування в Китаї. З 2009 по 2022 рік Китай розширив площі вирощування садової суниці з 77 тис. до 111 тис. га. Значна частина садової суниці в Китаї переробляється. Світове виробництво суниці садової зосереджено в руках 10 країн, причому Китай складає 35% від цього загального обсягу. Слід зазначити, що виробництво садової суниці також зростає в Мексиці, Туреччині та Єгипті.

Ці тенденції відображають незмінну популярність і глобальне значення садової суниці на ринку м'яких ягід, причому Китай лідирує як у вирощуванні, так і в переробці.

Зараз в Україні тепличне господарство переживає значне зростання. Таке зростання пояснюється насамперед сприятливими кліматичними умовами, оскільки овочі та фрукти можна вирощувати лише в теплу пору року, а цілорічний споживчий попит на свіжу продукцію цієї категорії є значним. Експерти вважають тепличне вирощування полуниці перспективним заходом, попит на який є як на ринках B2B, так і на B2C. Полуниця користується попитом для переробки та подальшої реалізації, багато підприємств закупають її для виробництва йогуртів, соків, джемів, варення. Інтерес бізнесу до вирощування полуниці пов'язаний насамперед із високою рентабельністю.

Вирощування полуниці в теплицях має ряд переваг, серед яких:

1. Подовження життєздатного періоду вегетації полуниці.
2. Ефективне використання площі теплиці з компактним розміщенням розсади.
3. Пом'якшення впливу несприятливих погодних умов на врожай.
4. Спрощення догляду за ягідником за рахунок зменшення впливу зовнішніх факторів на ріст рослин.

Однак вирощування полуниці в теплицях пов'язане з певними труднощами, наприклад, необхідно забезпечити зимовий обігрів теплиці, без якого вирощування ягоди в цей період припиняється.

Ринок вирощування полуниці є сезонним, з піком сезону з січня по травень і з вересня по грудень, що дозволяє операторам отримувати дохід протягом року. Тим не менш, вирощування полуниці під зиму обходиться дорожче, що призводить до подорожчання ягід і зниження попиту. Влітку польова полуниця користується великим попитом, оскільки є економічно вигіднішою. З травня по вересень споживачі переважно віддають перевагу польовій полуниці, але з початку травня до другої половини вересня

найвигіднішою вважається суниця тепличного вирощування. Наступна діаграма ілюструє помісячну динаміку споживання полуниці в Україні в натуральному обсязі.

Найперспективніші періоди для продажу полуниці – березень-квітень і вересень-листопад, коли на ринку домінують імпорتنі ягоди (рис. 4.2).

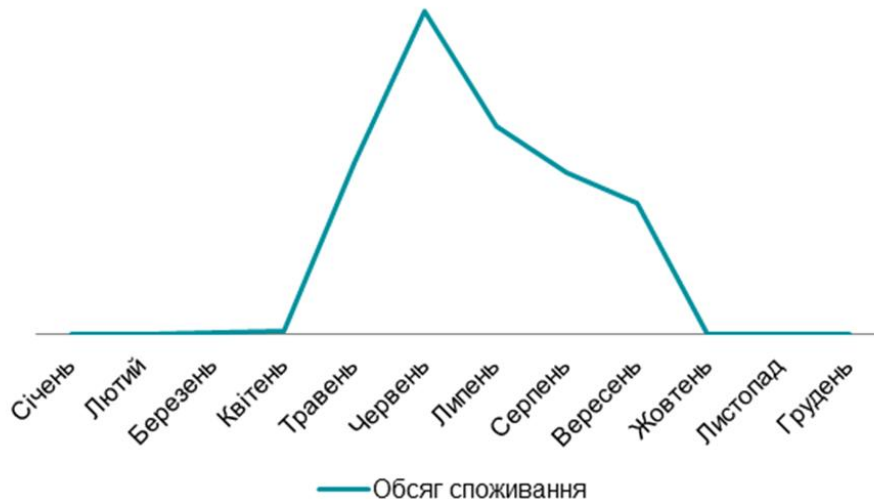

Рисунок 4.2 - Помісячна динаміка споживання полуниці [11]

Варто зазначити, що у 2021-2022 роках частка імпоротної полуниці суттєво зменшилася порівняно з 2020 роком, що дозволило вітчизняним виробникам забезпечити міцніші позиції на внутрішньому ринку.

На розвиток полуничного ринку впливає кілька ключових факторів, зокрема економічна нестабільність, анексія Криму, яка раніше значною мірою сприяла виробництву полуниці, девальвація валюти, зростання вартості імпоротної розсади, добрив і технологій, зниження купівельної спроможності населення та скорочення державних програм, спрямованих на підтримку аграрного сектору.

Динаміка ринку свіжої ягоди в нашій країні має подвійний характер. З одного боку, спостерігається сплеск споживання та потужне зростання ринку. І навпаки, економічна криза, падіння реальних доходів населення,

девальвація гривні, кредитна криза та сезонний характер бізнесу негативно впливають на інвестиційний потенціал і розвиток виробництва.

Ягоди – найменший сегмент плодоовочевого ринку України, лише 6%. Половину цього ринку займає полуниця, чверть займає малина, близько 19% займає смородина (рис. 4.3). Решта сортів ягід, які вважаються нішевими, складають лише 7,4%.

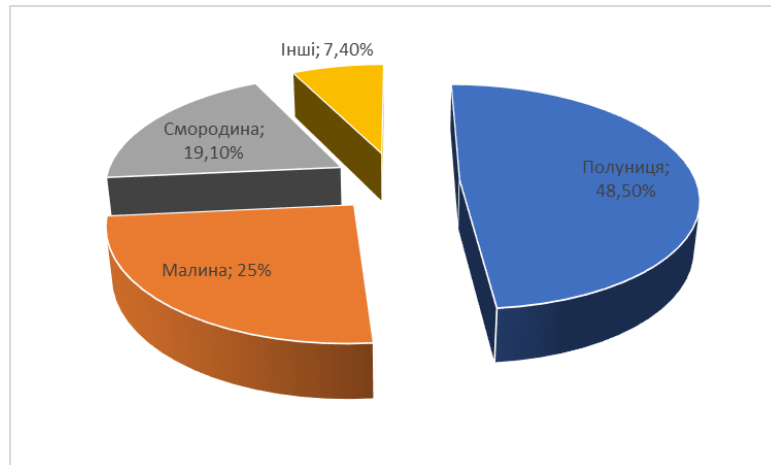

Рисунок 4.3 - Сегментація вирощування ягідних культур, а також їхньої частки у структурі реалізації, тис. т [11]

В останні роки в Україні спостерігається помітна тенденція розвитку ягідного бізнесу. Зважаючи на те, що наш клімат дозволяє вирощувати овочі та фрукти у відкритому ґрунті лише в теплу пору року, попит зберігається протягом року (рис. 4.4).

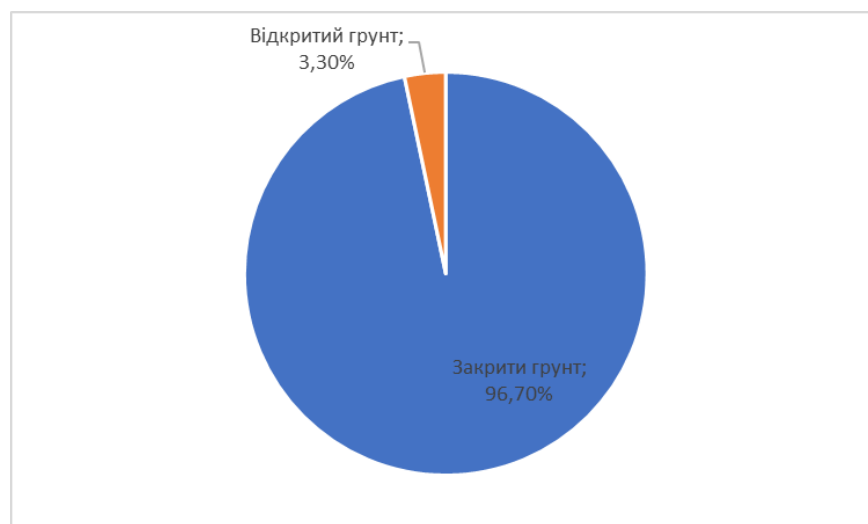

Рисунок 4.4 - Структура валового збору полуниці за способом вирощування [11]

В Україні 65% тепличних площ вирощування полуниці належать професійним виробникам, 35% – приватним господарствам, зосередженим переважно в південних областях. Вирощування полуниці в теплицях збільшує врожай більш ніж вдвічі, вітчизняні підприємства досягають 30-50 тонн з гектара, тоді як у відкритому ґрунті в середньому 20 тонн.

До переваг тепличного вирощування ягід можна віднести:

1. Можливість вирощувати ягоди цілий рік.
2. Ефективне використання простору, з компактним розміщенням кущів для максимізації корисної площі.
3. Захист від несприятливих погодних умов протягом року.
4. Спрощений догляд за різними сортами полуниці.
5. Використання технології аеропоніки для зниження рівня нітратів у продукті.

Однак у такого способу вирощування ягід є і мінуси, пов'язані в першу чергу з кінцевою ціною. Він охоплює витрати на опалення, витрати на систему зрошення, вищі зарплати для кваліфікованих працівників та інші супутні витрати.

Розподіл виробництва ягід за континентами показує, що на даний момент Азія є лідером світового виробництва ягід. Ця тенденція закономірна, враховуючи величезну територію Азії, велику кількість споживачів і швидке зростання населення, що сприяє збільшенню споживання ягід.

У 2022 році компанія Fresh4cast повідомила, що 42% усієї садової суниці у світі вирощено в Китаї. На США припадає 15% світового виробництва садової суниці, за нею йдуть Мексика з 6% і Єгипет з 5%. Україна також увійшла до світової статистики з часткою 1% у світовому

виробництві садової суниці, що можна порівняти з Німеччиною, Францією, Грецією, Італією, Нідерландами та Білоруссю.

Українська галузь вирощування ягід демонструє позитивні тенденції за останні роки, з помітним покращенням як валового збору, так і продуктивності. За два десятиліття валове виробництво ягід зросло більш ніж на 60%, з 83,1 тис. тонн до 136,7 тис. тонн. Урожайність ягідних культур також зросла на 66%. Серед ягідних виділялася суниця садова, яка збільшила врожайність на 80%, а малина та ожина за цей період зросли врожайність більш ніж у десять разів.

Українські виробники ягід вважають ринок Європейського Союзу одним із найпривабливіших експортних напрямків. Країни ЄС щорічно імпортують заморожених дрібних ягід на суму 560 млн євро, причому на частку України припадає лише 45-60 млн євро, близько 9%. Скасування імпорتنних квот до ЄС після підписання Угоди про асоціацію створило можливості для України експортувати свіжі та заморожені ягоди. У 2022 році Україна експортувала в основному заморожені ягоди, було експортовано 4 тис. тонн замороженої полуниці (еквівалент 9,3 млн євро) та 2,18 тис. тонн свіжих ягід (табл. 4.1).

Таблиця 4.1 - Географія експорту полуниці з України за роками, тонн

Країна/роки	2018	2019	2020	2021	2022
Білорусь	56,9	2107,7	1501,6	991,2	423,9
Польща		18,0	51,9	48,0	367,9
Молдова	34,6	142,1	232,1	98,6	34,6
ОАЕ		0,9			1,7
Сауд. Аравія					0,3

Джерело: розроблено автором на основі [21]

Оцінка динаміки експорту ягідної продукції за останні п'ять років свідчить про зростання присутності України на світовому ринку ягід. Обсяги експорту з України з часом зростають, особливо заморожених продуктів. Проте структура експорту за країнами показує, що більшість експорту

припадає на Польщу та Білорусь, де вирощують значні обсяги власної ягідної продукції. На цю ситуацію впливає те, що оператори ринку в Польщі переробляють ці ягоди і, як члени ЄС, займаються реекспортом.

Європейський ринок плодово-ягідної продукції є особливо привабливим для України, особливо для експорту свіжої ягідної продукції через коротші терміни транспортування та можливість використання значних консолідованих площ під ягідні сади. Крім того, європейський ринок може похвалитися споживачами з високими доходами порівняно з українським.

Розширенню присутності українських виробників ягід на світовому ринку сприятиме продовження державної підтримки розвитку галузі, зокрема розширення ягідних садів та створення необхідної інфраструктури для сортування, пакування, охолодження, заморозки тощо. Вирощування ягід є капіталомістким бізнесом, який потребує значних інвестицій, масштабованого планування, прозорих бізнес-моделей та розширення можливостей для іноземних інвестицій та фінансування.

Підсумовуючи, експортоорієнтована модель української ягідної промисловості має великий потенціал, особливо якщо вона відповідає зростаючому світовому попиту на ягоди та привабливому європейському ринку. Щоб максимізувати ці можливості, важливо зосередитися на масштабуванні, прозорості та доступі до іноземних інвестицій.

4.2 Формування конкурентних переваг на ринку тепличного господарства з вирощував полуниці

Як вже вказувалося, наразі найбільш перспективним є застосування в Smart-теплиць. Зважаючи на трудомісткість, складність, а також перспективність вирощування полуниці у тепличних умовах розрахуємо ефект застосування Smart-теплиці в тепличному господарстві.

Витрати на налаштування Smart-теплиці подано в табл. 4.2.

Таблиця 4.2 - Витрати на налаштування автоматизації та встановлення Arduino

Назва	Кількість, од.	Сукупна вартість, грн
1	2	3
Головні елементи системи		
Мікросхема контролю ARM7 sp	1	404,76
Модуль дисплей для Arduino	1	1065,6
Arduino Mega 2560 R3 з кабелем USB	1	948
Wi-fi модуль Broadcom BCM43142	1	192

Продовження таблиці 4.2

1	2	3
Роз'єм для підключення RS-232	1	501,6
Комплект перемичок (дротів), 20 см	3	252
Вимірювач вологості ґрунту, гігрометр для Arduino	27	1263,6
Вимірювач температури DS18B20 (18B20) цифровий	3	442,8
Вимірювач освітленості TЕМТ6000	3	363,6
Аналоговий вимірювач опадів terneo OSA	1	3894
Безконтактний вимірювач рівня рідини	2	424,8
Модуль вимірювача вологості та температури DHT11	3	230,4
Модуль 3-х реле	1	1226,4
Пристрій звукового сигналу KY-012	4	82,8
Пристрій реального часу DS3231	2	151,2
Пристрій кнопки з ковпачком	4	97,2
LED LIGHT	5	384
Всього		11 924,76
Послуга		
Послуга зі збору Arduino	1	1380
Сума витрат		13 304,76

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Розглянемо порівняльну характеристику двох видів розумних теплиць, зокрема застосування сонячних панелей та акумуляторів. Варто зазначити, що вибір між цими двома видами розумних теплиць може залежати від ряду факторів, таких як витрати на встановлення, термін служби та доступні ресурси.

1. Сонячні панелі та акумулятори:

- Дешевший варіант.
- Вимагає багато місця та додаткової герметичної конструкції.
- Використовує існуючі моделі фірмових акумуляторів.

2. Акумуляторні батареї:

- Дорожчий варіант у порівнянні зі сонячними панелями та акумуляторами.
- Має тривалий термін служби.
- Займає мінімум місця та зберігає багато енергії.

Розглянемо деталі стосовно акумуляторів. Для того, щоб покрити споживану потужність, потрібно 178 акумуляторів ємністю 220 Вт кожен. Кожна батарея має розміри 200x58x300 мм. Це вимагає значного простору. Потрібно 19 рядів висотою 3,2 метри і довжиною приблизно 3,8 метра, що займає майже половину площі теплиці.

Далі важливо розглянути вартість впровадження акумуляторних батарей. Для обраної теплиці розглянута продукція Soluna. Вартість інсталяції акумуляторів може бути значною і пов'язана з витратами на обладнання та роботу фахівців (табл. 4.3).

Таблиця 4.3 - Розрахунок витрат на встановлення батарей

Назва	Кількість, од.	Ціна од., грн	Загальна вартість, грн
Техніка			
Сонячна батарея Ja Solar 180 Вт	15	6 415	96 228
Сонячна батарея Ja Solar 115 Вт	7	4 759	33 310
Свинцево-кислотний акумулятор, модель GEL ASG 12-80	180	5 496	989 208
Акумуляторний пристрій TRUST PAXXON 800VA UPS 2 OUTLETS	1	5 232	5 232
Додаткові елементи			
Електрокабель Енергопровід	350	12,972	4540,2
Спиральний провід	3	44,4	133,2
Розподільна коробка BRONZE	4	228	912
Короб для проводів OMIC ДУБ ТОБАККО	2	74,4	148,8
Приміщення зберігання акумуляторних батарей			
Профнастил (Темне дерево)	10	2 520	25 200

Бетон	1,5	300	450
Сума витрат			1 155 362,00

Джерело: розроблено автором на основі [54]

У розрахунку важливо врахувати витрати на обслуговування, термін служби та витрати на заміну акумуляторів у майбутньому, оскільки це буде впливати на вартість проекту в середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Отже, для живлення теплиці та його зберігання в батареях потрібні капітальні витрати у розмірі 1 155 362,00 грн. Загальна вартість забезпечення електроенергією наведена в таблиці 4.4.

Таблиця 4.4 - Витрати на забезпечення енергоресурсу

Назва	Кількість, од.	Ціна од., грн	Загальна вартість, грн
Обладнання			
Сонячна батарея Ja Solar 180 Вт	15	6 998	104 976
Сонячна батарея Ja Solar 115 Вт	7	5 191	36 338
Ємнісна батарея Dnipro-M, 15 кВт/год	1	293 496	293 496
Ємнісна батарея Dnipro-M, 15 кВт/год	1	237 756	237 756
Акумуляторний пристрій TRUST PAXXON 800VA UPS 2 OUTLETS	1	5 707	5 707
Допоміжні матеріали			
Електрокабель Енергопровід	200	12,972	2594,4
Спиральний провід	4	44,4	177,6
Розподільна коробка BRONZE	4	228	912
Короб для проводів OMIC ДУБ ТОБАККО	2	74,4	148,8
Профіль КСК	50	25,2	1260
Загальна сума витрат			683 366,40

Джерело: розроблено автором на основі [54]

Отже для забезпечення теплиці електроенергією та її зберігання в ємнісних акумуляторах потрібні капітальні витрати у розмірі 683 366,40 грн.

Для вибору кращого варіанту наведений порівняльний аналіз (табл. 4.5).

Таблиця 4.5 - Зіставлення типів зберігання сонячної електроенергії

Показчик	Акумулятор и	Батареї	Абс. відхиленн я, грн	Відносне відхи- лення, %
Сукупна сума витрат, грн	465 188	683 366,40	218 178,00	46,90
Витрати на сонячні батареї, грн	129 538	129 538	-	-
Витрати на пристрій зберігання енергії, грн.	457 184	558 546	84 468	18,48
Час застосування сонячних батарей, роки	12	12	-	-
Час застосування сонячних батарей (реальн.), роки	9	9	-	-

Джерело: розроблено автором на основі [54]

Вартість підключення централізованого електропостачання наведена в табл. 4.6.

Таблиця 4.6 - Вартість підключення централізованого електропостачання

Назва	Кількість, од.	Ціна за од., грн	Загальна вартість, грн
Техніка			
Акумуляторний пристрій TRUST PAXXON 800VA UPS 2 OUTLETS	1	5 707	5 707
Додаткові елементи			
Електрокабель Енергопровід	250	13	3 243
Спиральний провід	4	44	178
Розподільна коробка BRONZE	4	228	912
Короб для проводів OMIC ДУБ ТОБАККО	40	25	1 008
Сума витрат			11 047,80

Джерело: розроблено автором на основі [53]

При цьому варіанті початкова вартість підключення до електроенергії мінімальна – 11047,8 гривень.

Важливо розібрати і розрахувати вартість підключення системи водопостачання, яка включає в себе різні компоненти, як описано. Також враховуйте вартість встановлення опалення. Ось підсумок розрахованих витрат:

Система водопостачання:

- Противандальна система;
- Система автоматизації;
- Датчики зворотного зв'язку;

- Крапельний полив (табл. 4.7);
 - Загальна вартість інвестицій у систему водопостачання – 29685,50 грн
- Система опалення.
- Вартість встановлення опалення – 24427 грн. (табл. 4.8).

Таблиця 4.7 - Вартість підключення водопостачання

Найменування	Кількість од.	Ціна од., грн	Загальні витрати, грн
Техніка			
Водний насос (12 В, 2 л-хв)	4	155,83	623,3
Блок живлення	3	140,30	420,9
WATERBOX RO-6	1	6152,50	6152,5
Шаровий кран з електроприводом	2	1063,75	2127,5
Разом			9324,2
Додаткові елементи для систем водопостачання			
Бочка 250л	2	1328,25	2656,5
Труба pPN20	20	28,75	575
Муфта 20 поліпропіленова W	5	5,75	28,75
Кутники для з'єднань поліпропіленовий	2	8,05	16,1
Насадки на кінець трубки Marek	1	52,90	52,9
Герметик санітар-ий силіконовий VerVest	1	80,50	80,5
Кран 120/180	2	103,50	207
Воронка 125/87	4	193,20	772,8
Разом			4389,55
Додаткові елементи для систем крапельного поливу			
Трійник для форсунки RENAУ RAUTITAN	80	9,2	736
Муфта-трійник (8Н10)	6	13,8	82,8
Шланг 2 см	10	56,35	563,5
Шланг 1,2 см	120	32,2	3864
Перехідник	80	6,44	515,2
Крапельниця змінна	700	14,03	9821
Форсунка Hunter	9	40,25	362,25
Разом			15 944,75
Сума витрат			29 658,50

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Таблиця 4.8 - Вартість проведення опалення до теплиці

Назва	Кількість, од.	Ціна за од., грн	Загальна вартість, грн
Обладнання			
Обігрівач Teplov, 2000 Вт	4	5 939	23 755
Терморегулятор ХН-W3002	4	168	672
Загальна сума витрат			24 427

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Вартість будівництва теплиці подана в додатку А.

Таблиця 4.10 - Сукупні витрати на будівництво тепличної конструкції

Витрати	Теплиця з використанням акумуляторів	Теплиця, де використовуються ємнісні батареї	Теплиця з використанням централізованого джерела енергії
Встановлення Arduino	13304,76	13304,76	13304,76
Витрати на підключення електроенергії	465 188	683 366,40	31131
Витрати з підключення водопостачання	29 658,50	29 658,50	29 658,50
Витрати з підключення опалення	24 427	24 427	24 427
Витрати на будівництво	183 336,75	183 336,75	183 336,75
Усього витрат	691 488,01	909 666,41	257 431,01

Джерело: розроблено автором на основі [50]

Найдорожчим є будівництво теплиць на альтернативних джерелах енергії та зберігання їх у ємнісних батареях, сума витрат становить 90966,41 грн. Наступний варіант, який на 31,55% дешевший від першого - це теплиці, які використовують альтернативні джерела енергії та зберігаються у звичайних батареях, вартістю 691488,01 грн. Найекономнішим варіантом стали теплиці з використанням централізованих джерел енергії – 257431,01грн.

У теплиці може використовуватись 2 види вирощування: стелажне (2100 місць) і підлогове (48 місць), всього 2148 місць. Для теплиць на альтернативних джерелах енергії та акумуляторах собівартість вирощування

одного кущика полуниці без урахування витрат на розсаду становить 423,5 грн./рік.

Для теплиць з використанням альтернативних джерел енергії та конденсаторних батарей – 321,92 грн./рік. Для теплиць із централізованим джерелом енергії до цієї суми потрібно додати ще й електроенергію – 119,84 грн./рік. Таким чином, найдешевший варіант - використовувати централізоване живлення, а найдорожчий - акумуляторне.

Дослідження витрат та умов вирощування полуниці на українському ринку дає змогу засвідчити їх рентабельність у теплицях будь-якого типу. Вартість за кілограму тепличної полуниці в середньому становить 190 гривень за кг, врожайність порядку 4 кг з куща на рік. Таким чином з точки зору економіки найоптимальнішим є використання теплиць з традиційним живленням енергією. Але враховуючи умови воєнного стану перспективними також вбачається використання акумуляторів, та альтернативних джерел енергії.

ВИСНОВКИ

Бізнес-план є незамінним інструментом як для підприємців, так і для фінансистів, пропонуючи структуровану структуру для оцінки ринкового потенціалу підприємства, виробничих витрат, прибутковості, потенційних викликів у перші роки та ключових показників ефективності. Він розглядає фундаментальне питання про те, чи виправдані інвестиції в бізнес і чи принесуть зусилля та фінансові ресурси прибуток. Хоча підприємці-початківці можуть розглянути ці аспекти неофіційно, добре підготовлений бізнес-план, який відповідає конкретним критеріям і містить детальні розрахунки, покращує здатність передбачати майбутні перешкоди та оцінювати їх керованість.

Аудиторія для бізнес-плану включає:

1. Кредитори та інвестори: Фізичні або юридичні особи, від яких підприємець шукає фінансової підтримки для свого проекту. Добре структурований план є переконливим аргументом для інвестицій.

2. Співробітники: пропонує ясність щодо ролей, завдань і майбутніх перспектив, допомагаючи мотивувати та направляти робочу силу.

3. Підприємці та фінансові менеджери: вони використовують його для критичної оцінки своїх ідей, перевірки їх здійсненності та забезпечення реалістичного погляду.

Основні функції бізнес-плану включають:

- Оцінка ефективності: дає змогу підприємцям оцінити фактичні результати свого бізнесу за певні періоди, надаючи можливість для роздумів і вдосконалення.

- Розробка концепції: може слугувати основою для формування майбутнього напрямку та концепції бізнесу.

- Залучення ресурсів: добре структурований план є потужним інструментом для залучення фінансових ресурсів, необхідних для реалізації проекту.

- Реалізація стратегії: допомагає реалізувати стратегію компанії на практиці, пропонуючи дорожню карту для досягнення бажаних цілей.

По суті, бізнес-план — це не просто документ, а динамічний інструмент, який спрямовує бізнес-рішення, впливає на потенційних інвесторів і сприяє стратегічній реалізації.

На світовому ринку ягід спостерігається збільшення виробництва та експорту, головним чином через зростання попиту, особливо в країнах з високим рівнем доходу, де зосереджено увагу на здорових, свіжих, рослинних і різноманітних продуктах харчування.

Більшість ягід у всьому світі споживають у свіжому вигляді та продають на місцевих ринках. Основними споживачами цієї продукції є Північна Америка, країни ЄС і Китай. Виробництво ягід, як правило, локалізовано регіонально через природні та кліматичні умови, які впливають на їх зростання.

В Україні виробництво та експорт ягід є прибутковим та перспективним сегментом аграрного бізнесу. Експортна складова у загальному виробництві ягід нині становить 14-16%, але стабільно зростає. Основними напрямками українського експорту ягід є Польща, країни ЄС та Велика Британія, де в структурі експорту переважають заморожені ягоди.

Найдорожчим є будівництво теплиць на альтернативних джерелах енергії та зберігання їх у ємнісних батареях, сума витрат становить 90966,41 грн. Наступний варіант, який на 31,55% дешевший від першого - це теплиці, які використовують альтернативні джерела енергії та зберігаються у звичайних батареях, вартістю 691488,01 грн. Найекономнішим варіантом стали теплиці з використанням централізованих джерел енергії — 257431,01грн.

У теплиці може використовуватись 2 види вирощування: стелажне (2100 місць) і підлогове (48 місць), всього 2148 місць. Для теплиць на альтернативних джерелах енергії та акумуляторах собівартість вирощування одного кущика полуниці без урахування витрат на розсаду становить 423,5 грн./рік.

Для теплиць з використанням альтернативних джерел енергії та конденсаторних батарей – 321,92 грн./рік. Для теплиць із централізованим джерелом енергії до цієї суми потрібно додати ще й електроенергію – 119,84 грн./рік. Таким чином, найдешевший варіант - використовувати централізоване живлення, а найдорожчий - акумуляторне.

Дослідження витрат та умов вирощування полуниці на українському ринку дає змогу засвідчити їх рентабельність у теплицях будь- якого типу. Вартість за кілограму тепличної полуниці в середньому становить 190 гривень за кг, врожайність порядку 4 кг з куща на рік. Таким чином з точки зору економіки найоптимальнішим є використання теплиць з традиційним живленням енергією. Але враховуючи умови воєнного стану перспективними також вбачається використання акумуляторів, та альтернативних джерел енергії.

Для розширення присутності українських виробників тепличної полуниці на світовому ринку необхідний подальший розвиток української ягідної галузі. Це розширення може бути досягнуто за рахунок:

1. Глибше проникнення на ринок: Зосередження на проникненні на ринки ЄС та інших країн, використовуючи зростаючий попит на українські ягоди.

2. Виявлення регіонального потенціалу: Визначення та підтримка конкретних регіональних «осередків зростання» в Україні, надання їм організаційної, інформаційної та фінансової допомоги для збільшення виробництва.

3. Використання сучасних та інноваційних моделей: Вивчення, популяризація та запозичення вітчизняного та зарубіжного досвіду розробки сучасних та інноваційних моделей ягідного бізнесу.

4. Інвестиції в інфраструктуру та забезпечення якості: Сприяння розвитку сучасної ринкової інфраструктури та інституцій, спрямованих на забезпечення якості та безпеки ягідної продукції. Це підвищить конкурентоспроможність українських виробників ягід на міжнародній арені.

Зосередившись на цих стратегіях і продовжуючи підтримувати розвиток ягідної галузі, Україна може зміцнити свої позиції як ключового гравця на світовому ринку ягід і отримати вигоду від зростаючого попиту на здорову, свіжу та різноманітну ягідну продукцію в усьому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. 2-ге вид., доп. і перероблене. – К.: КНЕУ, 2004. – 624 с.
2. Білоченко А. Кредитування аграрного сектору України в умовах війни. Економіка та суспільство. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-3>.
3. Борисенко О.С., Шевченко А.В., Нетребко М.В. Методичне забезпечення підготовки бізнес-плану як ключового складника стратегічного управління діяльністю підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2020. Вип. 1 (75). С. 90–97.
4. Волошин Р.В. Розвиток аграрного підприємництва у контексті земельних трансформацій / Р.В.Волошин, Л.І. Заставнюк // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – Тер-нопіль, ТНЕУ. – 2010. Вип.7. – С. 39-42.
5. Гаєць В.М. Перспективи аграрних трансформацій та їх вплив на розвиток подій в економіці України // Економіка АПК. – 2007. - № 7. – С. 11-19.
6. Глубіш Л. Я. Економічні важелі механізму державного регулювання виробничої складової продовольчої безпеки / Л. Я. Глубіш // Економічний форум. — 2013. — № 3. — С. 9—18.
7. Громов О. Сільське господарство під час війни: зміна пріоритетів. Урядовий кур'єр. 2022. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/artides/silske-gospodarstvo-pid-chas-vijni-zmina-prioritet/>.
8. Губені Ю. Е. Агробізнес у системі організації сільського господарства / Ю. Е. Губені // Економіка АПК. - 2009. - №7. - С.34-38
9. Гудзь О.Є., Щербина В.В. Стратегічні напрями формування конкурентних переваг підприємств. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2018. № 3. С. 58-64

10. Демиденко В.В. Методологічні проблеми бізнес-планування підприємницької діяльності в сучасних умовах. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2021. Вип. 40. С. 38–46.
11. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
12. Жуков В.В. Сутність та особливості формування процесу бізнес-планування. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 26–1. С. 149–153.
13. Журкану О. М. Теоретичні основи та форми прояву аграрного бізнесу на регіональному рівні / О.М. Журкану // Агросвіт. - 2009. - №4. - С.30-34.
14. Збарський В. К. Малий агробізнес - галузеві пріоритети / В. К. Збарський // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2012. - №21. - С.33-36.
15. Карасьова Н.А. Вектори експортних потоків аграрного сектору України / Н.А. Карасьова // Економіка АПК. – 2016. – № 8. – С. 41-48.
16. Карасьова Н.А. Інфраструктурне забезпечення експортної діяльності в аграрному секторі. Бізнесінформ 2023. №8. С.98 -103.
17. Кваша О.С., Фоміна В.В. Бізнес-планування у діяльності організації: європейські стандарти, основні методологічні підходи та базові процедури. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 12. С. 268–275.
18. Клокар О. О. Аналіз та підвищення ефективності підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки / О. О. Клокар // Формування ринкових відносин в Україні. - 2011. - №7-8. - С.67-69.
19. Ключник А. В. Розвиток агробізнесу України в умовах глобалізації міжнародної економіки / А. В. Ключник, Л. Г. Кудрявцева // Агросвіт. - 2014. - №2. - С.39-46.
20. Кобелев В.М. Теоретичні та методологічні основи формування стратегії розвитку підприємства /В.М. Кобелев, Ю.В. Захарченко //Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 42. – С. 297-302.

21. Коротич Ю. Ринок ягід у контексті пандемії. Плантатор. 2020. №6. С.8 - 13.
22. Круш П. В., Макалюк І. В. Формування механізму управління трансакційними витратами підприємства. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2013. Вип. 10. С. 212-219.
23. Лаврів Л.А. Бізнес-планування у діяльності організації: базові процедури та основні методичні підходи. Інноваційна економіка. 2023. № 10 (48). С. 104–111.
24. Лозовський О.М., Савчук В.В. Роль бізнес-планування в системі стратегічного управління підприємством. Актуальные научные исследования в современном мире. Переяслав-Хмельницький. 2018. Вип. 11 (43). Ч. 3. С. 47–51.
25. Макалюк І. В., Кашпуренко Т. О. Вплив російської військової агресії на становище аграрних підприємств. Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки : матеріали XXI Міжнародної науково-практичної конференції 23 листопада 2022 року. Київ : ІВЦ «Політехніка», 2022. С. 60.
26. Макалюк І. В., Коцюбайло М. Р Оцінювання втрат в аграрному секторі внаслідок ведення бойових дій на території України. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : зб. тез доп. III Міжнар. наук.- практ. конф., м. Київ, 08 груд. 2022 р. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2022. С. 183.
27. Макалюк І. В., Рурак К. М. Перспективи впровадження концепції безвідходного виробництва в Україні. «Світ наукових досліджень. Випуск 16» : матеріали Міжнародної мультидисциплінарної інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна - м. Переворськ, Польща, 16-17 лютого 2023 р.) / [редкол. : О. Патряк та ін.] ; ГО «Наукова спільнота»; WSSG w Przeworsku. Тернопіль : ФО-П Шпак В. Б. С. 55-57.

28. Макалюк І. В., Фалько М. О., Захаров Н. В. Токенізація цінних паперів: особливості та перспективи для України. Ефективна економіка. 2023. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.1.34>.
29. Масловська М.В., Перевозчикова Н.О. Особливості процесу бізнес-планування в сучасних умовах розвитку України. Ефективна економіка. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2474>
30. Мельник С. Розвиток внутрішнього ринку ягід: державна допомога та нові можливості для переробки Ягідник. 2022. №1. С.4 - 7.
31. Негрей М. В., Тараненко А. А., Костенко І. С. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи. Економіка та суспільство. 2022. № 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-38>.
32. Новий сезон на ринку фруктів та ягід: тенденції та перспективи. Агробізнес сьогодні. 2022. №11. С.54 - 57.
33. Остапчук А. Д. Основні тенденції розвитку підприємництва в Україні / А. Д. Остапчук // Аграрна наука і освіта: наук. журн. - 2008. - Т.9, № 5-6. - С.149-153.
34. Поперечна О. Лохина - ягода №1 в Україні за площею комерційних насаджень. Ягідник. 2023. №1. С.19 - 21.
35. Попович О. М. Організаційні форми підприємництва та ефективність їх функціонування в аграрному секторі / О. М. Попович // Аграрний вісник Причорномор'я: зб.наук.пр./ ОДАУ. - Одеса, 2012. - Вип. 65. - С.134-140.
36. Пробоїв О.А. Концептуальні підходи до процесу розроблення бізнес-плану розвитку вітчизняних підприємств. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 39–2. С. 12–16.
37. Прохорчук І. Світовий ринок ягід 2022: чи може бути «вижити» без трендів? URL: <https://www.growhow.in.ua/cvitovvv-rvnok-iahid-2019-chv-mozhna-bude-vvzhvtv-bez-trendiv/>
38. Ринок заморожених ягід. Плантатор. 2023. №1. С.10 - 13.

39. Ринок ягідних культур в Україні та світі.
URL:<http://ukrsadprom.org/blog/rvnok-vagidnvh-kultur-v-ukravini-ta-sviti/>
40. Соколенко В. А. Сутність та види стратегії розвитку / В. А. Соколенко, О. М. Бондаренко // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Актуальні проблеми управління та фінансово господарської діяльності підприємства. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 53 (1162). – С. 70-74.
41. Статистична інформація Державної служби статистики України.
URL: [http:// www.ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/).
42. Удова Л. О., Гаєвий А. Г. Розділ 1.9. Малий бізнес в аграрному секторі економіки України: проблеми та перспективи розвитку в умовах війни. Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій. 2022. С. 122-133. DOI: <https://doi.org/10.54929/monograph-02-2022-01-09>.
43. Українські компанії активно проходять сертифікацію за стандартом Global G.A.P. Ягідник. 2020. №4. С.9.
44. Федик П.С. Приватні підприємства в системі агробізнесу // Менеджер, - № 1, 2008 р. – С. 37-42.
45. Феофілов С. Успіх аграрного бізнесу неможливий без розвитку аграрних технологій / С. Феофілов // Пропозиція. - 2010. - №1. - С.14-17.
46. Хацер М.В. Стратегія розвитку підприємства в умовах нестабільності економіки держави /М.В. Хацер //Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 3. С. 109-112.
47. Юрчишин В.В. Деякі узагальнення і проблеми сучасної аграрної політики / В.В. Юрчишин // Економіка АПК. – 2007. – № 4. – С.3 –12.
48. Arduino. - URL: <https://bitkit.com.ua/shho-take-arduino>
49. Khalatur , S., Honcharenko , O., Karamushka, O., Solodovnykova, I., & Shramko, I. (2022). Paradigm transformation of the economic crises modeling. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 4(45), 285-297
50. ROZETKA - URL: <https://rozetka.com.ua/ua/>

51. Svitlana Khalatur, Zenon Stachowiak, Kateryna Zhylenko, Oksana Honcharenko and Oleksandr Khalatur (2019). Financial instruments and innovations in business environment: European countries and Ukraine. Investment Management and Financial Innovations, 16(3), 275-291. doi: 10.21511/imfi.16(3).2019.25
52. The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). URL: <https://www.oecd.org/>.
53. trust-shop - URL: <https://trust-shop.com.ua/>
54. 220VOLT - URL: <https://220volt.com.ua/ua/>

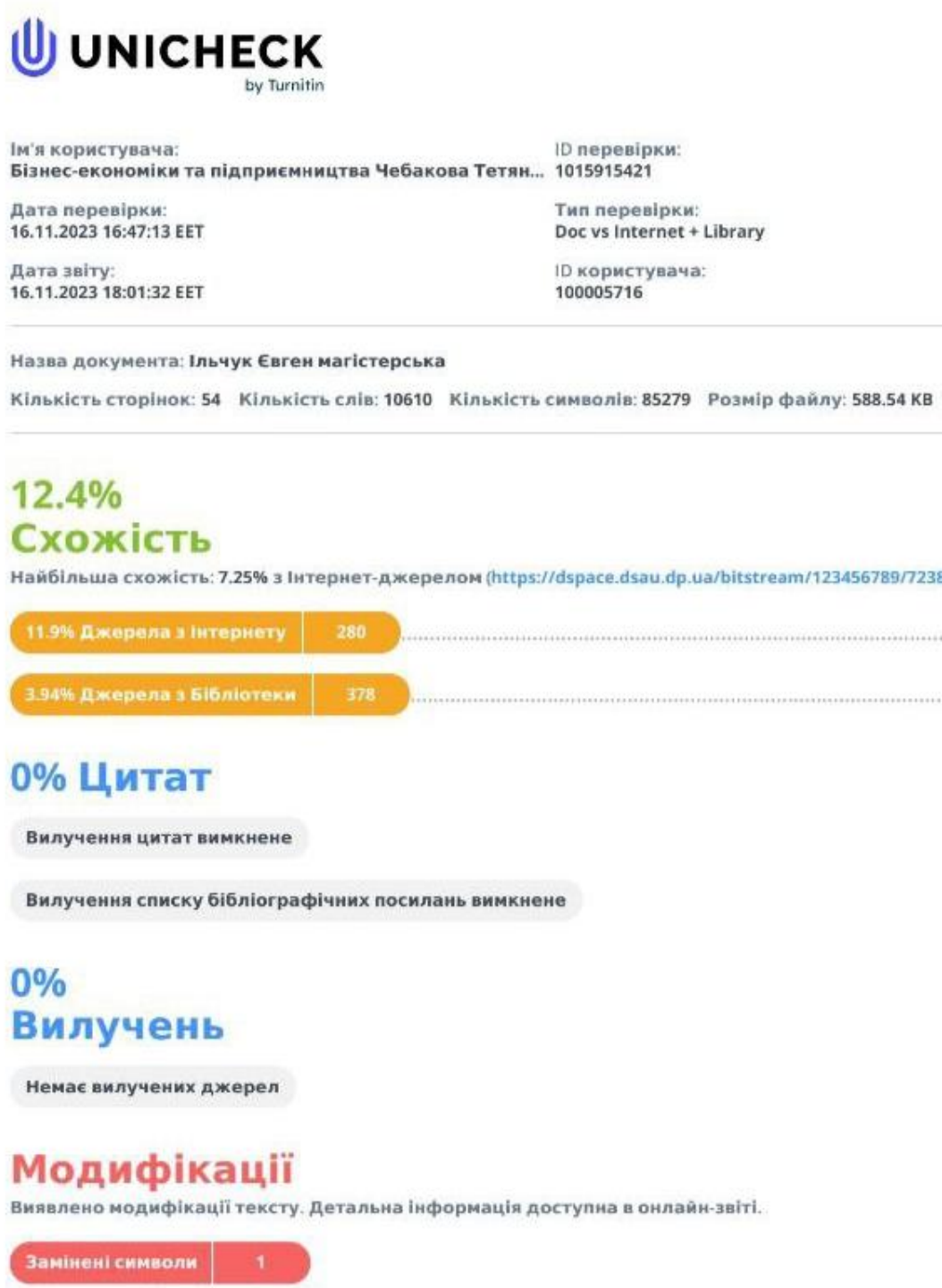
ДОДАТКИ

Додаток А

Витрати на будівництво теплиці

Назва	Кількість	Ціна од., грн	Загальні витрати, грн
Основа теплиці			
Профнастил глянцевиЙ INDUSTRY	80 м ²	1 200	33 246,75
Вагонка Ліпа для підлоги	365 од.	45	16 425
Антисептик для деревини TIKKURILA Valt 2,7 л	2	1 559	3 118
Разом			52 789,75
Встановлення скла			
Скло гартоване Алюмініка	70 м ²	320	22 400
Профнастил для стіни	20 од.	80	1 600
Профіль АЛЮПРО	45 м	58	2 610
Послуга столяра	1	2 250	2 250
Разом			28 860
Вазони			
Піддон універсальний "Тегга"	378 од	30	11 340
Ґрунт	150 од	194	29 100
Фасадна дошка	50 од.	36	3 300
Лак для деревини	2 од.	317	634
Лист термопластичний	33 м2	134	4 422
Кутник	545 м	29	15 805
Мінеральне добриво Амофос	9 од.	84	756
Разом			65 357
Інші витрати			
Сходи	3 од.	1 987	5 961
Двері металеві	1 од.	9 600	9 600
Набір саморізів 150 шт	15 уп.	14	210
Набір саморізів для деревени 300 шт	2 уп.	18	36
Герметик силіконовий Soudai	1	185	185
Разом			15 992
Послуги			
Електрик	2 дн.	3 000	6 000
Столяр	6 дн.	453	2 718
Сантехник	4 дн.	545	2 180
Сварщик	2 дн.	2 220	4 440
Проектування макету	1	5 000	5 000
Разом			20 338
Сума витрат			245 688,8

Короткий звіт за результатами перевірки кваліфікаційної роботи
антиплагіатною інтернет-системою Unicheck

Протокол аналізу звіту подібності науковим керівником

Заявляю, що я ознайомився (-лась) з Повним звітом подібності, який був згенерований Системою виявлення і запобігання плагіату щодо роботи:

Автор: Ільчук Євген

Назва роботи: «ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТЕПЛИЧНОГО ГОСПОДАРСТВА»

Науковий керівник: Вострякова Валентина Юріївна

Підрозділ: кафедра бізнес-економіки та підприємництва

Коефіцієнт подібності: 12,4%

Після аналізу Звіту подібності констатую наступне:

- ☐ виявлені в роботі запозичення є сумлінними і не мають ознак плагіату. Тому робота визнається самостійною і допускається до захисту

«01» грудня 2023р. _____

Валентина ВОСТРЯКОВА

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА
Ільчука Євгена Дмитровича**

**ОПП «Підприємництво»
на 2022- 2023 рр.**

№	Вид науково-дослідної роботи	Термін виконання	Результат виконання
1	Участь у конференції V Міжнародна студентська конференція «Діджиталізація науки як виклик сьогодення».	4-8 грудня 2023 р.	Стаття: Підприємництво в галузі торгівлі в Україні до та під час періоду війни: аспекти порівняльного аналізу Сертифікат учасника.

Дата

Підпис

**МОЛОДІЖНА
НАУКОВА
ЛІГА**

МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

.....

**ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ НАУКИ
ЯК ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ**

.....

м. Суми, Україна
8 грудня 2023 рік

Вінниця, Україна
«UKRLOGOS Group»
2023

8 грудня 2023 рік • Суми, Україна • Молодіжна наукова ліга

ЗМІСТ**СЕКЦІЯ 1.****ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ, МАКРО- ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

ВАЖЛИВІСТЬ ОБЛАДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ВІДПОВІДНО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ Кондратенко А.О., Науковий керівник: Криворучко М.Ю.	15
ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ Аль-Файюмі К.М., Науковий керівник: Орлов В.М.	18

СЕКЦІЯ 2.**ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ**

TRADITIONAL AND SUSTAINABLE PACKAGING SOLUTIONS FOR FAST FOOD Liaskovska A.A., Scientific adviser: Savchenko L.V.	21
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ Сокол Є.І., Науковий керівник: Олена С.П.	24
ПІДПРИЄМНИЦТВО В ГАЛУЗІ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ ДО ТА ПІД ЧАС ПЕРІОДУ ВІЙНИ: АСПЕКТИ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ Ільчук Є.Д., Науковий керівник: Вострякова В.Ю.	27
ПІДПРИЄМНИЦТВО, ЗОСЕРЕДЖЕНЕ НА ІННОВАЦІЯХ, В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ГАЛУЗІ ГОСТИННОСТІ ТА ТОРГІВЛІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ Пустинник Д.М., Науковий керівник: Семенчук А.О.	29
СТАН СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ Новицька А.Є., Науковий керівник: Нечипоренко А.В.	31
ТРАНСФОРМАЦІЯ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ЕРУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ Літвік Д.М., Науковий керівник: Паздрій В.Я.	34

СЕКЦІЯ 3.**ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА;
ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ**

DIGITAL-ІННОВАЦІЇ В СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА Біленька А.В., Науковий керівник: Гордолозов В.Ю.	36
---	----

IN 50053
від 08.12.2023

СЕРТИФІКАТ

учасника конференції

ІЛЬЧУК ЄВГЕН ДМИТРОВИЧ

ВЗЯВ(-ЛА) УЧАСТЬ У V МІЖНАРОДНІЙ СТУДЕНТСЬКІЙ НАУКОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ НАУКИ
ЯК ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ
8 ГРУДНЯ 2023 РІК • М. СУМИ, УКРАЇНА

В рамках участі було опубліковано тези доповіді учасника на тему:

ПІДПРИЄМНИЦТВО В ГАЛУЗІ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ ДО ТА ПІД ЧАС ПЕРІОДУ ВІЙНИ: АСПЕКТИ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ

ДИРЕКТОР МОЛОДІЖНОЇ НАУКОВОЇ ЛІГИ
ГОЛОВА ОРГКОМІТЕТУ КОНФЕРЕНЦІЇ
ІГОР КОРЕНЮК

Копія тез статті**Ільчук Євген Дмитрович**

Здобувач вищої освіти факультету економіки та управління

*Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,**Україна***Науковий керівник: Вострякова Валентина Юріївна***канд.екон.наук, доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва**Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,**Україна*

Торговельне підприємництво, як вид діяльності, ніколи не втрачало своєї актуальності; навпаки, воно постійно трансформується, адаптуючись до сучасних форм, на які в суспільстві є попит. Воно завжди має кумулятивний характер, тобто, розвиваючись та набуваючи нових форм, зберігає характерні ознаки, які були притаманні йому на попередніх етапах розвитку. Разом з промисловим сектором, торговельне підприємництво сприяє задоволенню економічних потреб та інтересів суспільства, корпорацій і окремих осіб[3].

Незважаючи на складну політичну і економічну ситуацію, сектор торгівлі характеризується незначним зниженням результативності порівняно з іншими галузями, і розвиток роздрібної торгівлі взагалі демонструє позитивні тенденції. Проте в умовах війни торговельне підприємництво відіграє критично важливу роль у забезпеченні життєвих потреб людей і повинно швидше реагувати на зміни, порівняно з іншими галузями. І саме це обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Таблиця 1 - Суб'єкти підприємництва у загальному обсязі реалізованої продукції оптовою та роздрібною торгівлею" за 2020-2022 рр.

Рік	Обсяг реалізованої продукції оптовою та роздрібною торгівлею, млрд грн	Частка суб'єктів підприємництва у загальному обсязі реалізованої продукції оптовою та роздрібною торгівлею, %
2020	1157,4	86,5
2021	1317,5	84,3
2022	1036,7	83,8

Як видно з таблиці, у 2020-2022 рр. суб'єкти підприємництва відігравали домінуючу роль у загальному обсязі реалізованої продукції оптовою та роздрібною торгівлею в Україні. Їхня частка становила від 83,8% до 86,5%.

У 2022 році частка суб'єктів підприємництва у загальному обсязі реалізованої продукції оптовою та роздрібною торгівлею дещо зменшилася порівняно з 2021 роком. Це пов'язано з тим, що внаслідок російської агресії проти України в країні відбулося скорочення кількості підприємств усіх категорій, у тому числі і суб'єктів підприємництва [1].

Однак навіть за таких умов суб'єкти підприємництва залишаються основним двигуном розвитку торгівлі в Україні.

Обсяг товарообороту вплинув передусім на зростання цін. У травні інфляція досягла 18%, і це призвело до підвищення цін на овочі через окупацію південних регіонів. Ціни на молокопродукти та рибу зросли приблизно на 30%. Також частина товарів зникла з полиць через те, що торговельні мережі перестали закуповувати товари від російських та білоруських виробників, зокрема рибу. Ціни на хліб зросли з 12 грн до 20 грн. Значно зросли ціни на крупи, які мають попит. Зменшилась кількість м'ясних виробів та м'яса місцевих виробників. Ціни на непродовольчі товари в Україні підвищились на 7,3%. Перш за все подорожчали посуд, меблі, побутова техніка, електроніка та товари особистої гігієни. Зменшення робочого часу магазинів через введення комендантської години призвело до зменшення заробітної плати торгового персоналу. Також спостерігається

відтік персоналу через мобілізацію, евакуацію за кордон та міграцію до Західних регіонів.

Ритейлери активізували свою присутність в Західному регіоні України, що є певною тенденцією ще до військового конфлікту. Це обумовлено стрімким зростанням цього показника, який зараз складає всього 10,9%, порівняно з попередніми 24,8%. Центральні регіони також відзначаються пожвавленням соціальної та підприємницької активності, в чому полягає їхня друга позиція за кількістю нових торгових точок, а саме 25,1% [2].

Соціальна складова торговельного підприємництва в умовах війни також зазнала змін. Компанії, такі як "Ашан Україна", Fozzy Group, NOVUS, "АТБ" та інші, спрямовали свій рекламний бюджет на гуманітарну допомогу країні, запровадили акційні пропозиції на необхідні товари та надали підтримку вимушеним переселенцям. Загальна сума гуманітарної допомоги вже перевищила 200 млн гривень. Також було передано понад 1300 тонн продукції на потреби ЗСУ, лікарень та притулків, а також ввезено понад 490 тонн гуманітарної допомоги до України та роздано її у магазинах мережі.

Висновки

В умовах воєнного конфлікту суб'єкти торговельного підприємництва стають об'єктами критичної інфраструктури, що підтверджує їхнє важливе соціально-економічне значення, незважаючи на значні втрати роздрібної торгівлі через руйнування торгової мережі та перерви в ланцюгах поставок. Уже можна відзначити тенденцію до покращення ситуації, що ще раз підтверджує стійкість торговельного підприємництва до екстремальних умов існування, серед яких воєнна агресія є найбільш складною.

Перспективою подальших досліджень може стати аналіз особливостей торговельного підприємництва за різними групами товарів в умовах воєнного конфлікту, а також розгляд напрямків роботи зі стимулювання та мотивації персоналу.

Список використаних джерел

1. Абраменко С.В., Мельник А.В., Філенко Т.С. Стан та перспективи розвитку малого підприємництва в Україні в умовах воєнного стану // Економічний вісник Донбасу. 2023. № 1 (65). С. 67-74.
2. Грищенко О.М., Козак М.В., Сікорський О.В. Стан та тенденції розвитку малого підприємництва в Україні в умовах російської агресії // Економіка та управління. 2023. № 3 (213). С. 16-25.
3. Ільченко О.В., Осадца Т.В., Белашова М.В. Стан та перспективи розвитку малого підприємництва в Україні в умовах воєнного стану // Економічний простір. 2023. № 168. С. 123-138.